

Osobitná správa

Energetická efektívnosť v podnikoch

Určité úspory energie, ale nedostatky v plánovaní
a vo výbere projektov

EURÓPSKY
DVOR
AUDÍTOROV

Obsah

	Body
Zhrnutie	I – XII
Úvod	01 – 20
Energetická efektívnosť v EÚ	01 – 15
Úloha Komisie a členských štátov	16 – 20
Rozsah auditu a auditorský prístup	21 – 33
Pripomienky	34 – 120
Nejasné prepojenie medzi financovaním EÚ a potrebami podnikov	34 – 64
Komisia nezistovala potrebu finančných prostriedkov EÚ	35 – 39
Väčšina členských štátov stanovila ciele spojené s energetickou efektívnosťou v podnikoch, ktoré však nemusia byť nevyhnutne prepojené s cieľmi národných akčných plánov energetickej efektívnosti	40 – 45
Plánovaná podpora sa v posledných rokoch znížila a väčšina finančných prostriedkov je sústredená v niekoľkých členských štátoch	46 – 51
Operačné programy poskytovali najmä granty a neodôvodňovali túto voľbu	52 – 64
Postupy členských štátov často podporili efektívnosť	65 – 106
Vo väčšine výberových konaní sa vyžaduje, aby žiadosti obsahovali očakávané úspory energie, ktoré zvyčajne potvrdzujú energetické audity	67 – 73
Riadiace orgány vo všeobecnosti stanovujú minimálne výkonnostné normy	74 – 80
Investície do energetickej efektívnosti môžu byť efektívne bez verejnej podpory	81 – 88
Finančné ukazovatele, účinné nástroje výkonnosti, ktoré riadiace orgány zanedbávali	89 – 106
Súčasný výkonnostný rámec neumožňuje merať celkový prínos financovania EÚ	107 – 120
Spoločný výkonnostný rámec neumožnil prístup ku konsolidovaným informáciám o výstupoch a výsledkoch	108 – 116
Podľa odhadov prispievajú projekty energetickej efektívnosti financované Európskou úniou k plneniu cieľov len skromnou mierou	117 – 120

Závery a odporúčania

121 – 139

Prílohy

Príloha I – Analýza projektov v databáze

Príloha II – Charakteristiky vzorky

Akronymy a skratky

Glosár

Odpovede Komisie

Harmonogram

Auditorský tím

Zhrnutie

I Energetická efektívnosť je dôležitou súčasťou ambície EÚ dosiahnuť do roku 2050 uhlíkovú neutralitu. Ak má EÚ splniť tento cieľ, v budúcnosti by bolo potrebné zvýšiť energetickú efektívnosť.

II Všetky odvetvia hospodárstva majú potenciál prispieť k energetickej efektívnosti. Vzhľadom na to, že v nedávnych správach sme skúmali opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti vo veľkých energeticky náročných odvetviach, v budovách a vo výrobkoch, rozhodli sme sa doplniť našu analýzu o preskúmanie podpory investícií do energetickej efektívnosti v podnikoch. Zamerali sme sa na poskytnutie nových analytických poznatkov z údajov o projektoch energetickej efektívnosti, ktoré spolufinancuje EÚ.

III Najvýznamnejšími fondmi EÚ zameranými na zlepšenie energetickej efektívnosti v podnikoch sú Európsky fond regionálneho rozvoja a Kohézny fond, z ktorých boli v období 2014 – 2020 na tento účel vyčlenené finančné prostriedky vo výške 2,4 mld. EUR.

IV V rámci nášho auditu sme preskúmali, či sa finančné prostriedky správne vynakladali, a analyzovali, či:

- o Komisia a členské štáty hodnotili, či sa finančné prostriedky EÚ využívali primerane so zreteľom na ciele energetickej efektívnosti,
- o postupy členských štátov podporili výber efektívnych projektov,
- o možno preukázať výsledky získané vďaka financovaniu.

V Európsky fond regionálneho rozvoja a Kohézny fond síce ponúkli možnosť spolufinancovania energetickej efektívnosti v podnikoch prostredníctvom tejto osobitnej priority, Komisia a členské štáty však neposúdili potenciál na zlepšenie v podnikoch ani neodôvodnili potreby financovania podnikov z prostriedkov EÚ v období 2014 – 2020.

VI Na úrovni programov sme zistili, že plánovanie finančných prostriedkov nebolo v súlade s vnútroštátnymi prioritami v oblasti energetickej efektívnosti a neodôvodňovalo výber nástroja financovania.

VII Pri výbere projektov orgány požadovali odhady očakávaných úspor energie, ktoré experti potvrdili. Požadovali tiež, aby projekty preukázali, že dosahujú minimálne

úspory energie a sú v súlade s kritériami efektívnosti, ako sú pomery medzi nákladmi a úsporami.

VIII Zistili sme, že podľa odhadov bolo lacnejšie ušetriť jednu jednotku energie, než zaplatiť za rovnaké množstvo elektrickej energie, ktorá je hlavným využívaným zdrojom energie. To znamená, že investície boli vo všeobecnosti efektívne.

IX Na posúdenie životaschopnosti projektu, a najmä času návratnosti, použili prijímatelia finančné ukazovatele. Väčšina orgánov takéto ukazovatele pri výbere nepoužila. Ak čas návratnosti presahoval životnosť investície, znamenalo to, že projekty mali nižšiu efektívnosť, t. j. vyššie náklady na dosiahnutie rovnakého objemu úspor energie. Použitím kritérií účinnosti sa neznížili priemerné náklady na úsporu energie.

X Ukazovatele na meranie zlepšenia energetickej efektívnosti v podnikoch sú špecifické pre program, a preto ich nemožno spájať na úrovni EÚ. V súčasnom programovom období (2021 – 2027) sa stanovujú spoločné ukazovatele výkonnosti v oblasti energetickej efektívnosti, nie sú však v súlade s ostatnými požiadavkami EÚ na podávanie správ a ponechávajú priestor na monitorovanie investícií do energie z obnoviteľných zdrojov ako projektov energetickej efektívnosti.

XI Priemerné úspory energie, ktoré by sa mali dosiahnuť prostredníctvom každého eura investovaného do projektov v našej vzorke, sme extrapolovali do celej databázy projektov v oblasti energetickej efektívnosti. Z výsledku vyplynulo, že potenciálne ročné úspory vo všetkých programoch predstavujú približne 0,3 % ročných úspor, ktoré musí EÚ27 dosiahnuť na splnenie súčasných cieľov v oblasti energetickej efektívnosti do roku 2030.

XII Odporúčame Komisii, aby:

- posúdila potenciálny a skutočný prínos fondov politiky súdržnosti k energetickej efektívnosti,
- overila, či je výber nástroja financovania primerane odôvodnený.

Úvod

Energetická efektívnosť v EÚ

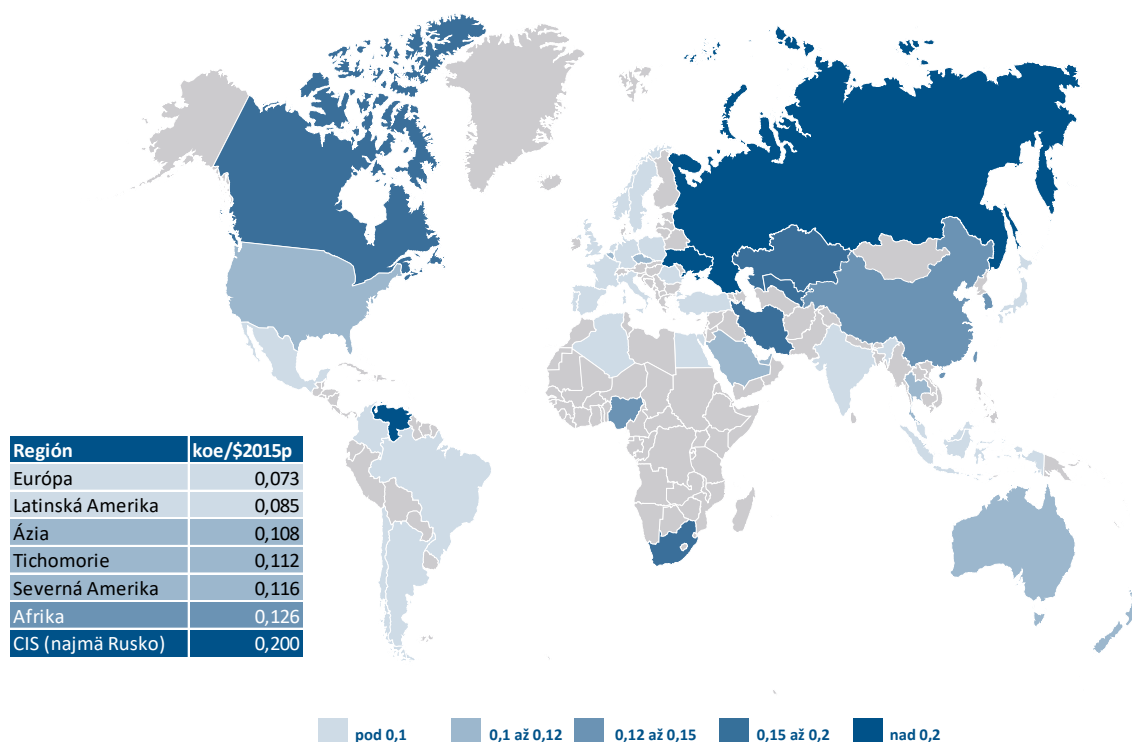
01 Energetická efektívnosť je dôležitou súčasťou ambície EÚ dosiahnuť do roku 2050 uhlíkovú neutralitu. Táto ambícia sa odráža v Európskej zelenej dohode Komisie a iniciatívach legislatívneho balíka „Fit for 55“. Dosiahnutie energetickej efektívnosti znamená zlepšenie pomeru medzi výstupom a energetickým vstupom, t. j. znížením spotreby energie potrebnej na dosiahnutie rovnakého výstupu alebo dosiahnutie väčšieho výstupu s rovnakým energetickým vstupom.

02 Zlepšenie energetickej efektívnosti pomáha znižovať energetickú náročnosť hospodárstva, t. j. pomer medzi hrubou domácou spotrebou energie a hrubým domácim produktom (HDP). Energetická náročnosť sa znižuje aj v dôsledku štrukturálnych hospodárskych zmien, ako je prechod z výrobného odvetvia do odvetvia služieb.

03 Zatiaľ čo spotreba energie na obyvateľa je pomerne vysoká, podľa Svetovej rady pre energetiku je Európa regiónom s najnižšou primárnou energetickou náročnosťou na jednotku HDP pri parite kúpnej sily¹. To znamená, že Európa je relatívne efektívna, pokiaľ ide o premenu energie na HDP. *Ilustrácia 1* predstavuje energetickú náročnosť v rôznych krajinách a regiónoch v roku 2019.

¹ Svetová rada pre energetiku, *Energy efficiency: A straight path towards energy sustainability*, 2016.

Ilustrácia 1 – Energetická náročnosť v roku 2019

Zdroj: *Global Energy Statistical Yearbook 2020*, Enerdata.

04 Napriek súčasným zlepšeniam je podľa odhadu Medzinárodnej agentúry pre energiu možné v Európe dosiahnuť v období 2017 – 2030 každoročné zníženie energetickej náročnosti aspoň o 2,5 % ročne². Európska komisia odhadla, že hospodársky potenciál zníženia konečnej spotreby energie do roku 2030 v porovnaní s bežným vývojom predstavuje 16 % pre komerčný sektor a 23,5 % pre priemysel³.

05 EÚ stanovila ciele na zlepšenie energetickej efektívnosti, t. j. zníženie konečnej spotreby energie o 20 % do roku 2020 a o 32,5 % do roku 2030 v porovnaní so spotrebou energie, ktorá bola pre tieto roky vypočítaná v referenčnom scenári z roku 2007 na základe modelu PRIMES⁴. Európska komisia odhaduje, že plnenie existujúcich cieľov EÚ v oblasti obnoviteľných zdrojov energie a energetickej

² IEA, *Annual average change in energy intensity by region and scenario*, 1990 – 2030.

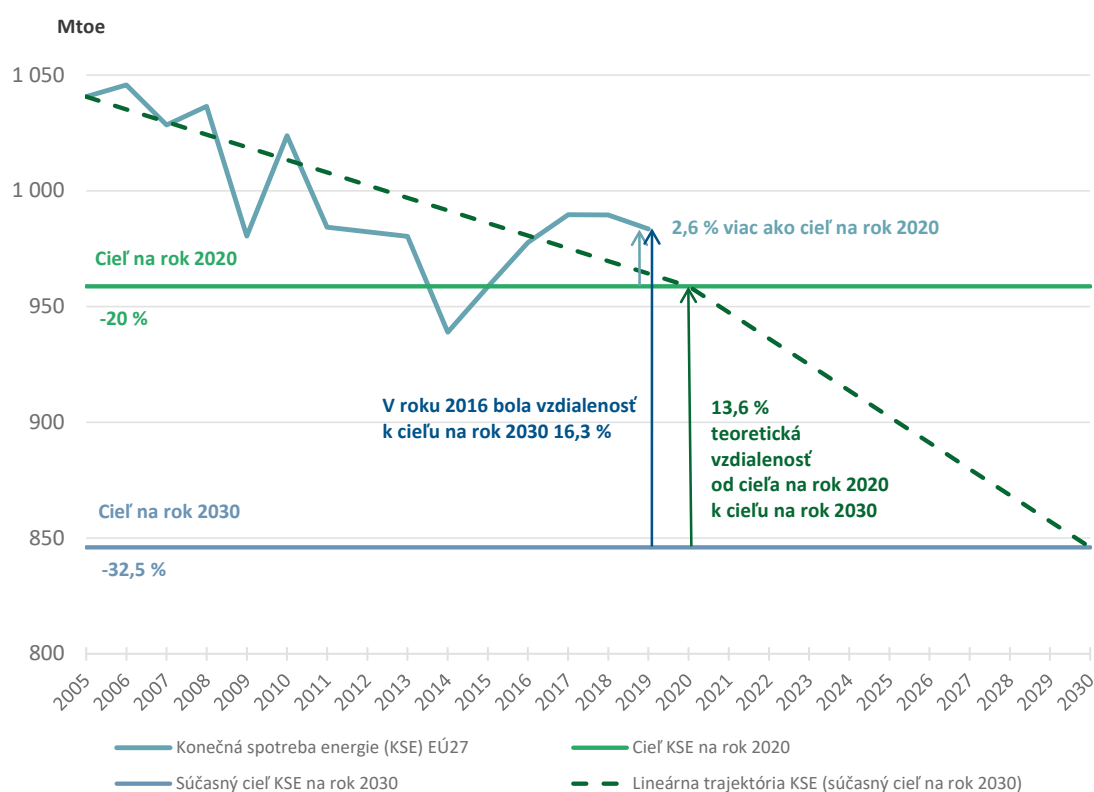
³ Tabuľka 1 štúdie Európskej komisie *Technical assistance services to assess the energy savings potentials at national and European level, Summary of EU results*, február 2021.

⁴ Európska komisia (2008), *EU-27 Energy baseline scenario* aktualizácia v roku 2007.

efektívnosti umožní spoločne znížiť emisie EÚ do roku 2030 približne o 45 %⁵. Komisia nedávno v rámci cieľa dosiahnuť klimatickú neutralitu EÚ do roku 2050 navrhla, aby sa energetická efektívnosť ďalej zlepšovala, t. j. aby sa konečná spotreba energie do roku 2030 znížila o 36 % na základe referenčného scenára z roku 2007⁶.

06 Komisia analyzuje celkový pokrok členských štátov dosiahnutý pri plnení cieľov EÚ na roky 2020 a 2030. Z jej najnovšieho posúdenia pokroku vyplýva, že konečná spotreba energie v EÚ bola v roku 2019 o 2,6 % vyššia v porovnaní s cieľovou hodnotou stratégie EÚ 2020 upravenou pre EÚ27 (pozri *ilustráciu 2*)⁷.

Ilustrácia 2 – Pokrok pri plnení záväzkov EÚ v oblasti energetickej efektívnosti

Zdroj: EDA na základe údajov GR ENER, 2020.

⁵ Európsky parlament, *European policies on climate and energy towards 2020, 2030 and 2050*, IPOL_BRI(2019)631047.

⁶ Návrh smernica Európskeho parlamentu a Rady o energetickej efektívnosti (prepracované znenie), COM(2021)558 final zo 14.7.2021.

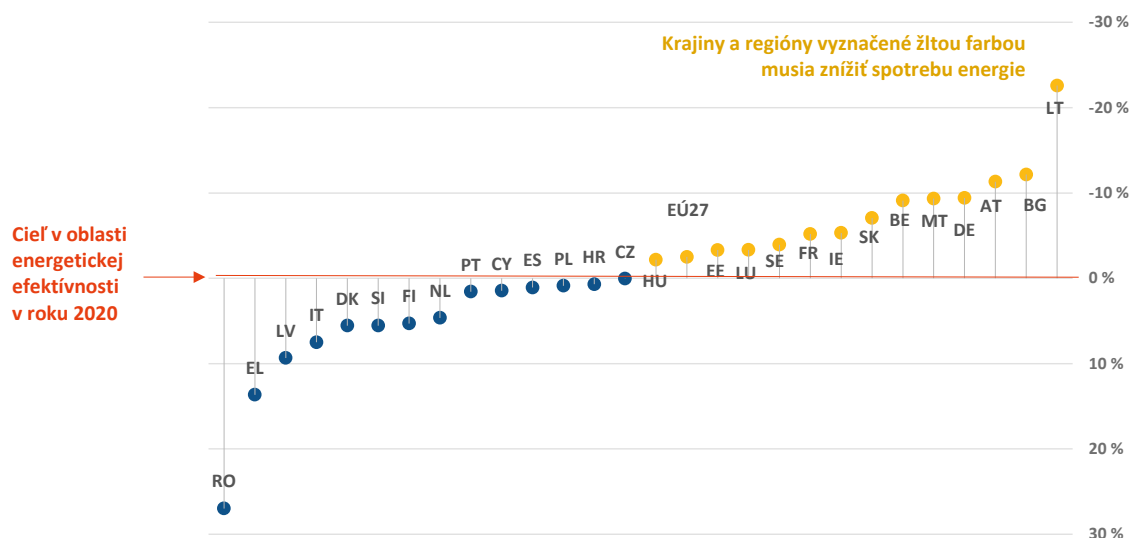
⁷ Strana 13 správy s názvom Stav energetickej únie 2021 – Príspevok k európskej zelenej dohode a obnove Únie, COM(2021) 950 final.

07 Členské štáty majú individuálne ciele na zníženie svojej spotreby energie alebo energetickej náročnosti. Členské štáty stanovujú národné ciele s prihliadnutím na hospodárske a štrukturálne aspekty a prispievajú k dosiahnutiu celkového cieľa EÚ v oblasti energetickej efektívnosti.

08 Od roku 2014 mali Belgicko, Bulharsko, Nemecko, Estónsko, Francúzsko, Litva, Rakúsko a Švédsko cieľ znižovať spotrebu. Iné členské štáty by mali udržať alebo obmedziť rast spotreby, aby splnili stanovené ciele.

09 Z *ilustrácie 3* vyplýva, že v roku 2019, ešte pred tým, ako sa začal prejavovať vplyv ochorenia COVID-19, prekročilo 13 z 27 členských štátov (vyznačených žltou farbou) vrátane všetkých členských štátov s cieľom znížiť svoju spotrebu energie svoje orientačné ciele na rok 2020.

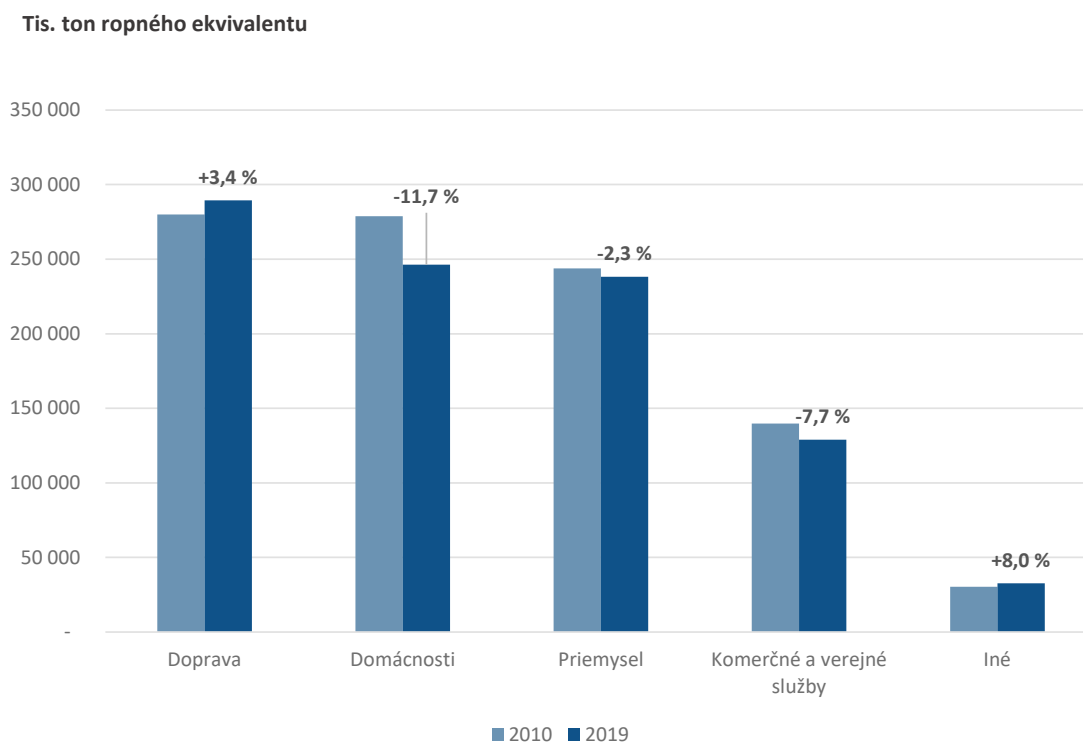
Ilustrácia 3 – Konečná spotreba energie v roku 2019 v porovnaní s cieľom na rok 2020

Zdroj: EDA na základe údajov GR ENER (2021).

10 Očakáva sa, že rôzne odvetvia hospodárstva prispievajú k zníženiu celkovej spotreby energie rôznym spôsobom. *Ilustrácia 4* prehľadne znázorňuje podiel jednotlivých sektorov na obmedzení spotreby energie v EÚ v roku 2019 v porovnaní s rokom 2010. V roku 2019 predstavoval priemysel so svojím 26 % podielom tretiu najväčšiu kategóriu konečnej spotreby energie v EÚ27.

Ilustrácia 4 – Konečná spotreba energie v EÚ27 podľa sektorov v roku 2019 v porovnaní s rokom 2010

Zdroj: EDA na základe údajov Eurostatu a správy Spoločného výskumného centra *Energy Consumption and Energy Efficiency trends in the EU-28, 2000 – 2018*.

11 Podniky môžu byť súčasťou všetkých uvedených sektorov okrem domácností. Komisia definuje podnik ako akýkoľvek subjekt vykonávajúci hospodársku činnosť bez ohľadu na jeho právnu formu⁸. Túto definíciu používame v celej tejto správe.

12 Smernica o energetickej efektívnosti⁹ je kľúčovým právnym nástrojom v oblasti energetickej efektívnosti. Vyžaduje sa v ňom, aby členské štáty zaviedli opatrenia na dosiahnutie národného cieľa energetickej efektívnosti, čím prispievajú k dosiahnutiu cieľov EÚ. Členské štáty podrobne uvádzajú vo svojich národných akčných plánoch

⁸ Článok 1 prílohy k odporúčaniu Komisie 2003/361/ES o vymedzení mikropodnikov, malých a stredných podnikov (Ú. v. EÚ L 124, 16.5.2003, s. 36).

⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ z 25. októbra 2012 o energetickej efektívnosti (Ú. v. EÚ L 315, 14.11.2012, s. 1).

energetickej účinnosti opatrenia v oblasti dodávok, prenosu a distribúcie energie, ako aj v odvetviach konečnej spotreby energie¹⁰.

13 Členské štáty musia vypracúvať a predkladať národné akčné plány energetickej efektívnosti, ktoré sú strategickými dokumentmi, v ktorých sa stanovuje jednotný prístup k zlepšeniu energetickej efektívnosti na vnútroštátnej úrovni. Navrhujú opatrenia a orientačné potreby financovania, vrátane financovania z fondov EÚ¹¹. Členské štáty niekedy poskytujú značné vnútroštátne finančné prostriedky v súlade so svojimi národnými akčnými plánmi energetickej efektívnosti na podporu navrhovaných opatrení.

14 Okrem stanovenia cieľov na zníženie spotreby energie v EÚ a monitorovania ich plnenia v súlade so smernicou o energetickej efektívnosti a nariadenia o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy¹² EÚ podporuje zlepšenie energetickej efektívnosti v podnikoch prostredníctvom dodatočných mechanizmov financovania, ako sú fondy politiky súdržnosti alebo fondy pre výskum a inovácie. Celkové plánované finančné prostriedky EÚ dosiahli podľa nášho posúdenia približne 3,8 mld. EUR.

15 Z Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) a Kohézneho fondu (KF) sa poskytuje najväčší objem finančných prostriedkov EÚ na energetickú efektívnosť v podnikoch, t. j. do 2,4 mld. EUR plánovaných na obdobie 2014 – 2020, čo zodpovedá približne 60 % z 3,8 mld. EUR. Väčšina fondov politiky súdržnosti (93 %) spadá pod EFRR a zvyšok pod KF.

Úloha Komisie a členských štátov

16 Komisia (Generálne riaditeľstvo pre energetiku) vypracúva a vykonáva politiku EÚ v oblasti energetiky. Formuluje návrhy na podporu energetickej efektívnosti, dohliada na vykonávanie smerníc a monitoruje pokrok členských štátov pri plnení cieľov v oblasti energetiky.

¹⁰ Vykonávacie rozhodnutie Komisie 2013/242/EÚ, ktorým sa stanovuje vzor národných akčných plánov energetickej efektívnosti podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/27/EÚ (Ú. v. EÚ L 141, 28.5.2013, s. 48).

¹¹ SWD(2013) 180 final, časť 3.1.9.

¹² Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1999 z 11. decembra 2018 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy (Ú. v. L 328, 21.12.2018, s. 1).

17 Za riadenie Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR) a Kohézneho fondu (KF) spoločne zodpovedá Generálne riaditeľstvo pre regionálnu a mestskú politiku a členské štáty. V dôsledku toho Komisia nesie spoločne s členskými štátmi zodpovednosť za efektívnosť a účinnosť výdavkov.

18 V praxi to znamená, že členské štáty pripravujú partnerské dohody a operačné programy (OP) a určujú riadiace orgány, ktoré riadia a vykonávajú operačné programy. V operačných programoch sa stanovujú priority a zodpovedajúce financovanie až do výšky vnútroštátnych pridelených prostriedkov.

19 Priority národných akčných plánov energetickej efektívnosti by mali byť základom na určenie povahy podpory v rámci investičnej priority v oblasti energetickej efektívnosti¹³. Riadiace orgány môžu vyplatiť finančnú podporu v rámci operačných programov vo forme grantov alebo prostredníctvom finančných nástrojov (napr. úverov).

20 Komisia schvaľuje operačné programy vypracované členskými štátmi na začiatku finančného obdobia a monitoruje vykonávanie týchto programov účasťou v monitorovacích výboroch a skúmaním výročných správ o vykonávaní. Napokon by mala vyhodnotiť výsledky financovania.

¹³ Európska komisia. *Thematic guidance fiche for desk officers – Energy efficiency investments*, 2014, časť 2.1.

Rozsah auditu a audítorský prístup

21 EÚ sa nedávno dohodla na zvýšení ambície v oblasti klímy. Vzhľadom na to, že v nedávnych správach sme skúmali opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti vo veľkých energeticky náročných odvetviach¹⁴, budovách¹⁵ a výrobkoch¹⁶, rozhodli sme sa doplniť našu analýzu osobitným preskúmaním podpory investícií do energetickej efektívnosti v podnikoch prostredníctvom EFRR a KF, ktoré predstavujú hlavné zdroje financovania zo strany EÚ.

22 Naším cieľom bolo lepšie sprístupniť údaje o projektoch energetickej efektívnosti spolufinancovaných EÚ zainteresovaným stranám, a na ich základe poskytnúť nové analytické poznatky.

23 Hlavná otázka auditu znela:

„Vynakladali sa fondy politiky súdržnosti EÚ na energetickú efektívnosť v podnikoch správnym spôsobom?“

24 Na zodpovedanie hlavnej audítorskej otázky sme sa zaoberali týmito podotázkami:

- a) Posúdila Komisia a členské štáty najvhodnejšie využitie finančných prostriedkov EÚ vzhľadom na ciele energetickej efektívnosti?
- b) Využili členské štáty postupy umožňujúce výber efektívnych projektov?
- c) Možno na základe výsledkov projektu preukázať zlepšenie energetickej efektívnosti v podnikoch?

¹⁴ [Osobitná správa č. 18/2020](#) – Systém EÚ na obchodovanie s emisiami: bezodplatné pridelenie kvót malo byť lepšie zacielené.

¹⁵ [Osobitná správa č. 21/2012](#) – Efektívnosť nákladov na investície do energetickej účinnosti v rámci politiky súdržnosti a [osobitná správa č. 11/2020](#) – Energetická efektívnosť budov: naďalej je potrebné klásť väčší dôraz na nákladovú účinnosť.

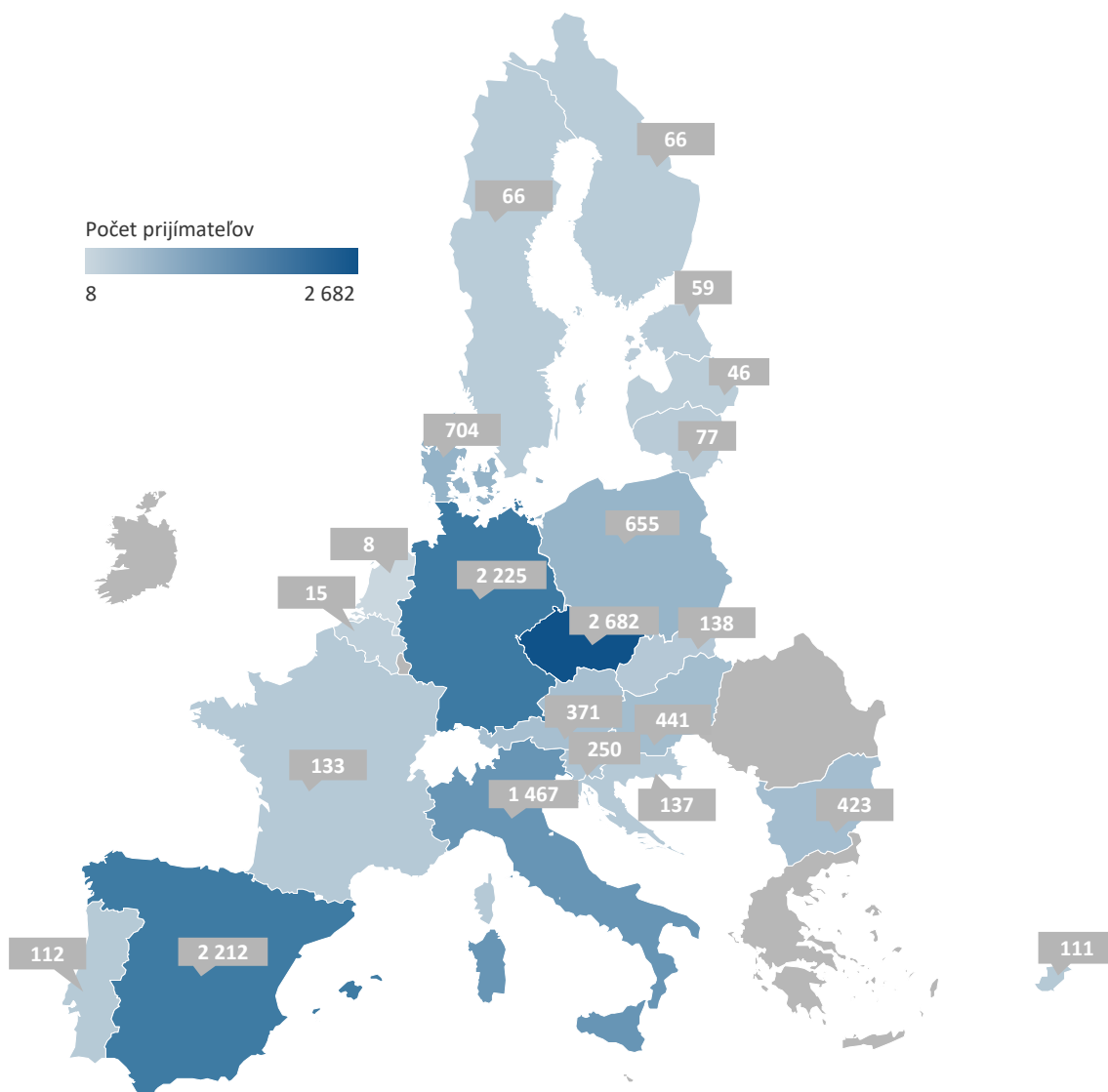
¹⁶ [Osobitná správa č. 1/2020](#) – Opatrenia EÚ týkajúce sa ekodizajnu a označovania energetickej účinnosti: dôležitý príspevok k väčšej energetickej účinnosti, ktorý však obmedzuje značné oneskorenia a nedodržovanie predpisov.

25 Zamerali sme sa na efektívnosť a účinnosť investícií do energetickej efektívnosti v podnikoch spolufinancovaných EÚ počas programového obdobia 2014 – 2020 v EÚ27.

26 Posúdili sme prácu Komisie a členských štátov, a najmä to, ako plánovali a využívali EFRR a KF na ciele energetickej efektívnosti a podporovali efektívne a účinné projekty. Napokon sme posúdili rámec monitorovania a skutočné výsledky spolufinancovaných projektov.

27 Na základe informácií od členských štátov sme vypracovali zoznam viac ako 12 000 projektov označených ako projekty energetickej efektívnosti (stav na konci októbra 2020). Tieto projekty financované prostredníctvom grantov sa realizujú v 22 členských štátoch a v rámci 83 operačných programov. Na *ilustrácii 5* je znázornené ich mapa a koncentrácia na základe počtu projektov. V *prílohe I* sa nachádza prehľad informácií o projekte získaných od orgánov.

Ilustrácia 5 – Miesto realizácie projektu

Krajiny vyznačené sivou farbou neplánovali finančné prostriedky ani nevybrali žiadne projekty v oblasti energetickej efektívnosti.

Zdroj: EDA na základe informácií o projektoch získaných od riadiacich orgánov.

28 Na základe stručného opisu, ktorý poskytli orgány, sme zistili, že najmenej 18 % projektov, ktoré predstavujú aspoň 11 % vybraných finančných prostriedkov, netvorili projekty v oblasti energetickej efektívnosti.

29 Zo zoznamu projektov sme vybrali dokončené projekty (približne 5 000). Z nich sme vybrali štatistickú vzorku 198 projektov s použitím výberu vzorky podľa peňažnej jednotky, aby sme analyzovali získanú finančnú podporu a jej prínos k rozsahu a výsledkom projektu. Z EFRR sa financovalo 195 projektov vybraných do vzorky v rámci 40 operačných programov a 16 členských štátov a z Kohézneho fondu sa

32 V prípade vybraných investičných projektov v oblasti energetickej efektívnosti sme posudzovali úspory energie a ich efektívnosť na základe analýzy projektových dokumentov a odpovedí prijímateľov v rámci nášho prieskumu. Prieskum sme zaslali všetkým prijímateľom zaradeným do vzorky. Cieľom otázok bolo zhromaždiť ďalšie informácie o investíciách (t. j. načasovanie, rozsah, v akom sa použili ukazovatele finančnej výkonnosti, životnosť investície a dosiahnuté úspory energie), o použitom zdroji energie a súvisiacich nákladoch a o názore prijímateľov na užitočnosť finančných prostriedkov EÚ pre ich projekty. Dostali sme odpovede vzťahujúce sa na 142 zo 163 projektov v oblasti energetickej efektívnosti (87 %).

33 Neskúmali sme projekty financované výlučne prostredníctvom finančných nástrojov a otázky týkajúce sa oprávnenosti, zákonnosti a správnosti vrátane dodržiavania pravidiel intenzity pomoci.

Pripomienky

Nejasné prepojenie medzi financovaním EÚ a potrebami podnikov

34 Posúdili sme, či boli finančné prostriedky EÚ primerane naplánované vzhľadom na ciele energetickej efektívnosti. Domnievame sa, že správne plánovanie má tieto znaky:

- a) Komisia určí potenciál energetickej efektívnosti a odôvodní potreby verejného financovania podnikov pred stanovením priority energetickej efektívnosti v podnikoch;
- b) financovanie z operačných programov je v súlade s cieľmi stanovenými v národných akčných plánoch energetickej efektívnosti;
- c) umožňuje dobré využitie prostriedkov v rámci rôznych operačných programov;
- d) orgány môžu odôvodniť, že ich výber nástroja financovania je nákladovo efektívnym spôsobom na dosiahnutie cieľov energetickej efektívnosti.

Komisia nezistovala potrebu finančných prostriedkov EÚ

35 Posudzovali sme prácu Komisie pred stanovením investičnej priority „energetická efektívnosť v podnikoch“. Preskúmali sme výsledky modelovacích nástrojov používaných Komisiou (model PIMES) a posúdenie vplyvu EFRR a KF v období 2014 – 2020. Snažili sme sa zistiť údaje o potenciáli podnikov a potrebách verejného financovania, na ktoré by sa mal plánovaný výdavkový rámec vzťahovať.

36 Nástroje modelovania umožnili získať údaje o spotrebe energie a potenciáli úspor energie za každý sektor činnosti (t. j. budovy, doprava, priemysel), ale nie údaje za konkrétne podniky. Vzhľadom na to, že členské štáty zbierajú sektorové štatistické údaje pomocou spoločného európskeho systému klasifikácie, v ktorom sa podniky v jednotlivých sektoroch neuvádzajú, získavanie konkrétnych údajov o podnikoch je náročné.

37 Posúdenie vplyvu EFRR a KF bolo všeobecnejšie a na vyššej úrovni sa zaoberalo skôr tematickými cieľmi, a nie navrhovanými prioritami financovania. Nezaoberala sa

potenciálom zlepšenia energetickej účinnosti v podnikoch ani v tejto súvislosti neidentifikovala osobitné potreby verejného financovania podnikov.

38 V nariadeniach o fondoch politiky súdržnosti sa navrhlo, aby sa v rámci investičnej priority „podpora energetickej efektívnosti a využívania energie z obnoviteľných zdrojov v podnikoch“ z EFRR a KF podporovali všetky podniky, nie konkrétne sektory.

39 V posúdení vplyvu EFRR a KF sa neodhadol prínos týchto fondov k cieľom energetickej efektívnosti¹⁷ ani očakávaná výkonnosť finančných prostriedkov investovaných do týchto podnikov.

Väčšina členských štátov stanovila ciele spojené s energetickou efektívnosťou v podnikoch, ktoré však nemusia byť nevyhnutne prepojené s cieľmi národných akčných plánov energetickej efektívnosti

40 Národné akčné plány energetickej efektívnosti by mali byť základom pre určenie potreby a povahy finančnej podpory pre energetickú efektívnosť v podnikoch, a to aj zo zdrojov EÚ. Z verejných finančných prostriedkov by sa mali financovať najmä oblasti, v ktorých sa vyskytujú nedostatky v plnení cieľov stanovených v NEEAP, a mala by existovať maximálna zhoda medzi strategickými dokumentmi o energetickej efektívnosti a strategickými dokumentmi EFRR/KF (dohoda o partnerstve a OP)¹⁸.

41 Členské štáty zahrnuté do našej vzorky stanovili vo svojich národných alebo regionálnych operačných programoch „špecifické ciele“ (pozri programy zaradené do vzorky v [rámčeku 1](#)). Väčšina programov (73 %) zahŕňa ciele priamo súvisiace s energetickou efektívnosťou v podnikoch. Iné (15 %) majú „špecifický cieľ“, ktorý možno považovať za rovnocenný: zníženie emisií CO₂. V 12 % programov boli stanovené ciele, ktoré s koncepciou energetickej efektívnosti v podnikoch nemali veľa spoločného.

¹⁷ Pracovný dokument útvarov Komisie SEC(2011) 1138 final z 6.10.2011.

¹⁸ *Thematic guidance fiche for desk officers – Energy efficiency investments*, 2014.

Rámček 1

Príklady „špecifických cieľov“ operačného programu

Ciele energetickej efektívnosti

- Zlepšenie energetickej účinnosti v podnikoch (niektoré programy v Dánsku, Španielsku, Poľsku, Portugalsku a vo Švédsku).
- Zlepšenie energetickej účinnosti a využívania energie z obnoviteľných zdrojov v podnikateľskom sektore alebo podnikoch (Česko, Nemecko, Taliansko, Maďarsko).
- Zvýšenie úspor energie z podnikov (Nemecko, Cyprus, Lotyšsko).
- Ročný nárast energetickej účinnosti približne o 5 % (Rakúsko).
- Zníženie energetickej náročnosti hospodárstva (Bulharsko) alebo v priemyselných zariadeniach (Litva).

Ciele v oblasti znižovania emisií CO₂

- Znižovanie emisií CO₂ podnikov (Nemecko, Švédsko).

Iné ciele nesúvisiace s energetickou efektívnosťou podnikov

- Zníženie spotreby energie v mestách s viac ako 30 000 obyvateľmi (Dánsko).
- Vyšší podiel inovácií (Holandsko, Poľsko).
- Zvýšenie medzinárodnej konkurencieschopnosti MSP (Slovinsko).

42 V členských štátoch, na ktoré sa vzťahuje audit, sa v národných akčných plánoch energetickej efektívnosti stanovujú opatrenia zamerané na energetickú efektívnosť pre rôzne odvetvia činnosti. Nezahŕňajú osobitnú analýzu potenciálu a potrieb podnikov (nevyžaduje sa to podľa smernice o energetickej efektívnosti). Ako sme uviedli v osobitnej správe EDA č. 11/2020¹⁹, z časových dôvodov nebolo možné pri navrhovaní operačných programov na roky 2014 – 2020 náležite zohľadniť potreby, ktoré členské štáty uviedli v národných akčných plánoch energetickej efektívnosti.

43 Stanovenie všeobecnejšej priority na úrovni EÚ umožnilo členským štátom prispôbiť podporu ich špecifickým potrebám. Investičná priorita týkajúca sa

¹⁹ EDA [osobitná správa č. 11/2020](#) – Energetická efektívnosť budov: naďalej je potrebné klásť väčší dôraz na nákladovú účinnosť.

energetickej efektívnosti v podnikoch v operačných programoch však vo väčšine zo 17 členských štátov, ktoré sme posudzovali, nebola jasne prepojená s posúdením potrieb v národných akčných plánoch energetickej efektívnosti.

44 Výnimkou bolo Bulharsko a Slovinsko, ktoré v programoch vytvorili osobitné prepojenie medzi cieľom energetickej efektívnosti podnikov a NEEAP, zatiaľ čo Španielsko, Francúzsko, Taliansko a Cyprus (v siedmich programoch v týchto krajinách) zaviedli požiadavku, aby boli projekty v súlade s národnými alebo regionálnymi stratégiami.

45 V novom programovom období sa v nariadení o spoločných ustanoveniach²⁰ výslovne vyžaduje kontrola súladu medzi národnými energetickými a klimatickými plánmi, ktoré od roku 2021 nahradia národné akčné plány v oblasti energetiky a klímy, a operačnými programami.

Plánovaná podpora sa v posledných rokoch znížila a väčšina finančných prostriedkov je sústredená v niekoľkých členských štátoch

46 V nariadení o spoločných ustanoveniach na roky 2014 – 2020²¹ sa uprednostňujú výdavky podporujúce rast, a to aj v oblasti energetickej efektívnosti. Keď sa členské štáty rozhodnú finančne podporovať energetickú efektívnosť v podnikoch, musia zosúladiť financovanie so zistenými potrebami, aby čo najlepšie využili zdroje vo výdavkovom rámci EÚ.

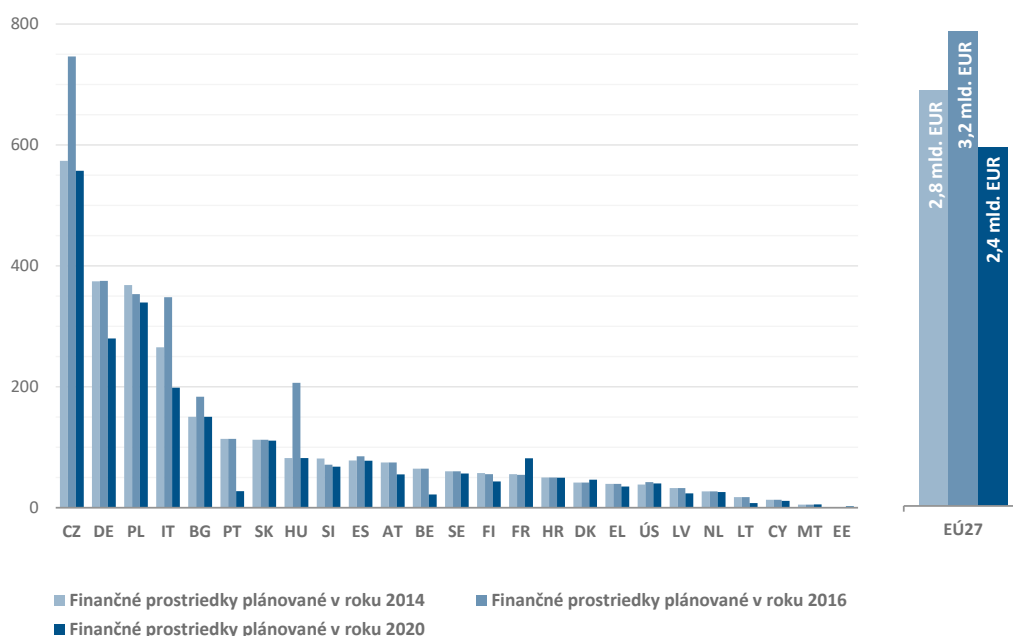
²⁰ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybárskom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku (Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 159).

²¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde (Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 320).

47 Určili sme 24 členských štátov, ktoré plánovali finančné prostriedky na energetickú efektívnosť v podnikoch v rámci 110 operačných programov (situácia na začiatku roka 2020), pričom sedem z nich boli programy územnej spolupráce.

48 Celkové množstvo finančných prostriedkov pridelených na dané obdobie dosahovalo výšku 2,8 mld. EUR. Do roku 2016 zvýšili členské štáty túto sumu na 3,2 mld. EUR a potom ju v roku 2020 znížili na 2,4 mld. EUR. Na *ilustrácii 7* sú zobrazené tieto zmeny.

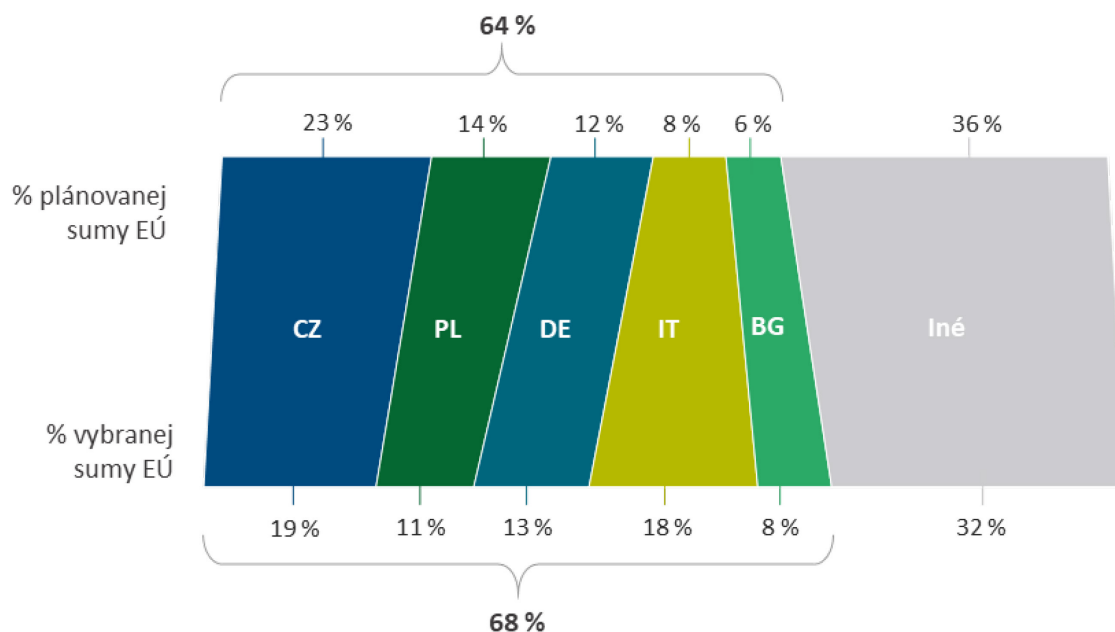
Ilustrácia 7 – Suma plánovaných prostriedkov z EFRR/KF určených na energetickú efektívnosť v podnikoch sa postupom času znížila (EÚ27)

Zdroj: EDA na základe údajov SFC (Komunikačný systém štrukturálnych fondov Európskej únie) z programov členských štátov a územnej spolupráce (ÚS).

49 Päť členských štátov (EÚ27) predstavovalo 64 % prostriedkov pridelených na energetickú efektívnosť v podnikoch. Tieto členské štáty predbežne vybrali projekty predstavujúce 68 % celkových finančných prostriedkov. Podrobné zmeny sú uvedené na *ilustrácii 8*.

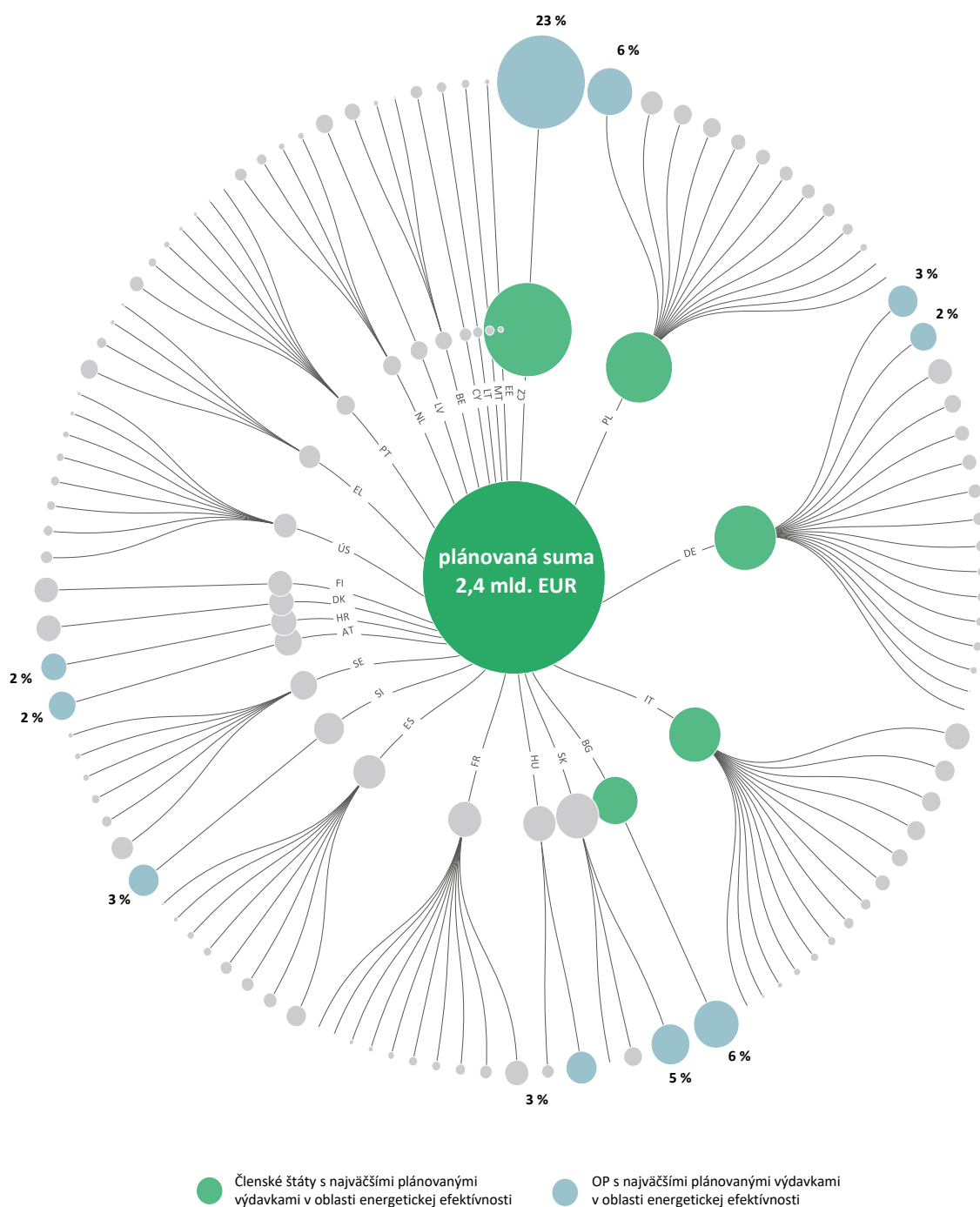
Ilustrácia 8 – Plánované a vybrané prostriedky EFRR/KF zamerané na energetickú efektívnosť v podnikoch (EÚ27)

Zdroj: EDA na základe údajov SFC z konca roka 2020 získaných z Infoview (GR REGIO) z apríla 2021.

50 Desať operačných programov pokrývalo 55 % celkových finančných prostriedkov plánovaných na energetickú efektívnosť v podnikoch v rámci 110 operačných programov (pozri *ilustráciu 9*) a 49 % finančných prostriedkov na vybrané operácie. Zvyšná časť prostriedkov financovania energetickej efektívnosti pre podniky je rozdelená medzi ďalších 100 operačných programov, pričom väčšina z nich má malý objem pridelených prostriedkov, ktoré sú rovnaké alebo menšie ako 2 % celkových pridelených prostriedkov v rámci EÚ27 určených na energetickú efektívnosť v podnikoch.

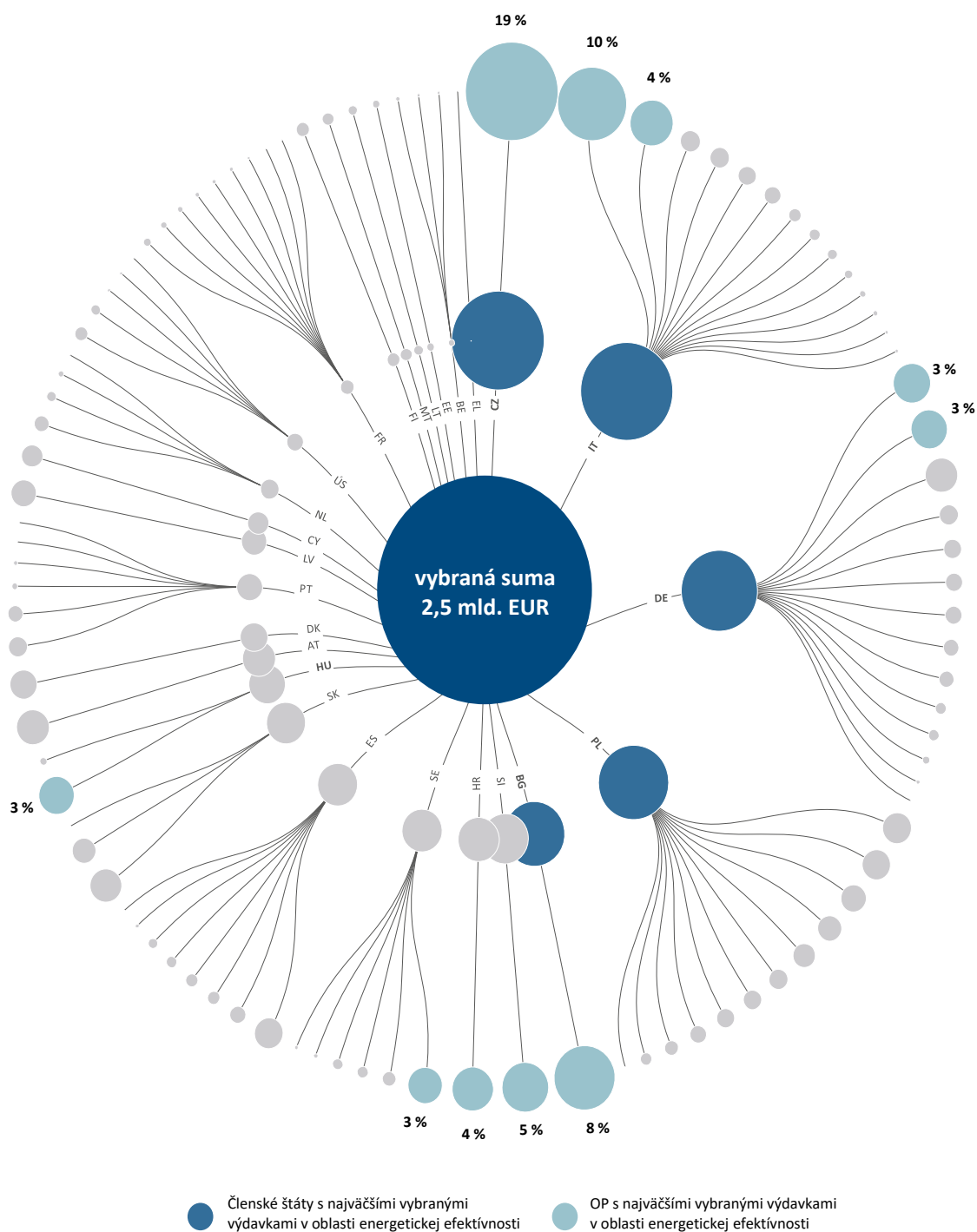
Ilustrácia 9 – Rozdelenie plánovaných finančných prostriedkov v členských štátoch a programoch (EÚ27)

Zdroj: EDA na základe finančných údajov SFC z konca roka 2020.

51 Podľa údajov členských štátov predložených Komisii na konci roka 2020 boli pridelené všetky finančné prostriedky plánované v rámci operačných programov na energetickú efektívnosť v podnikoch (105 % plánovaných finančných prostriedkov). V rámci desiatich operačných programov, ktoré boli z hľadiska objemu plánovaných prostriedkov financovania energetickej efektívnosti v podnikoch najväčšie, sa vybralo v priemere viac, ako sa plánovalo (110 %), ale aj v porovnaní s ostatnými 100 operačnými programami. Operácie vybrané v rámci operačných programov predstavovali v priemere až 85 % plánovaných finančných prostriedkov. Na *ilustrácii 10* je zobrazený podiel finančných prostriedkov na vybrané operácie.

Ilustrácia 10 – Rozdelenie finančných prostriedkov na vybrané operácie v členských štátoch a programoch (EÚ27)

Zdroj: EDA na základe finančných údajov SFC ku koncu roka 2020.

Operačné programy poskytovali najmä granty a neodôvodňovali túto voľbu

52 Riadiace orgány by mali odôvodniť, prečo sú zvolené nástroje financovania považované za vhodný prostriedok na dosiahnutie cieľov politiky efektívnym spôsobom. Preskúmali, v operačných programoch boli uvedené odôvodnenia i spôsob, akým sú nástroje financovania štruktúrované.

53 Podľa nariadenia o spoločných ustanoveniach na roky 2014 – 2020 by orgány mali pri rozhodovaní o vyplatení finančných prostriedkov EÚ prostredníctvom finančných nástrojov vykonať *ex ante* hodnotenie. Pri využívaní grantov nemusia zdôvodňovať svoju voľbu. V niekoľkých prípadoch orgány vo svojich odpovediach vysvetlili, že *ex ante* posúdenia poukázali na nedostatočný záujem prijímateľov o úvery, orgány však v operačných programoch neodôvodnili voľbu nástrojov financovania. Toto odôvodnenie sa vyžaduje v nariadení o spoločných ustanoveniach na roky 2021 – 2027²².

54 Na účely analýzy rozsahu využívania finančných nástrojov sme požiadali riadiace orgány o zoznam konečných príjemcov, ktorým bola podpora z EFRR a KF poskytnutá prostredníctvom týchto nástrojov. Analyzovali sme aj podiel úverov na podpore z EFRR a KF.

55 Hoci Komisia neposkytla kvantifikované údaje, na začiatku programu sa domnievala, že finančné prostriedky EÚ by mali viesť k uvoľneniu čo najväčšieho množstva súkromných investícií pri minimálnej verejnej podpore a že finančné nástroje by mali podporovať investície, pri ktorých možno očakávať finančnú životaschopnosť, zatiaľ prostredníctvom grantov by mali byť podporované v prvom rade energetické audity alebo inovačné technológie v podnikoch²³.

56 Počas auditu Komisia uviedla, že jej skúsenosti s financovaním energetickej efektívnosti ukázali, že na prijímanie investičných rozhodnutí je často potrebná grantová zložka, a to aj ako súčasť finančného nástroja.

57 Vo väčšine operačných programov boli navrhnuté výlučne granty. Zatiaľ čo mnohí prijímatelia (72 %) odpovedali, že im grant EÚ pomohol prijať investičné rozhodnutie,

²² Článok 22 ods. 3 písm. b) a d) bod vii) nariadenia (EÚ) 2021/1060.

²³ *Thematic guidance fiche for desk officers – Energy efficiency investments*, 2014.

viac ako polovica prijímateľov (63 %) takisto uviedla, že už investíciu naplánovali a že grant EÚ pomohol urýchliť jej načasovanie.

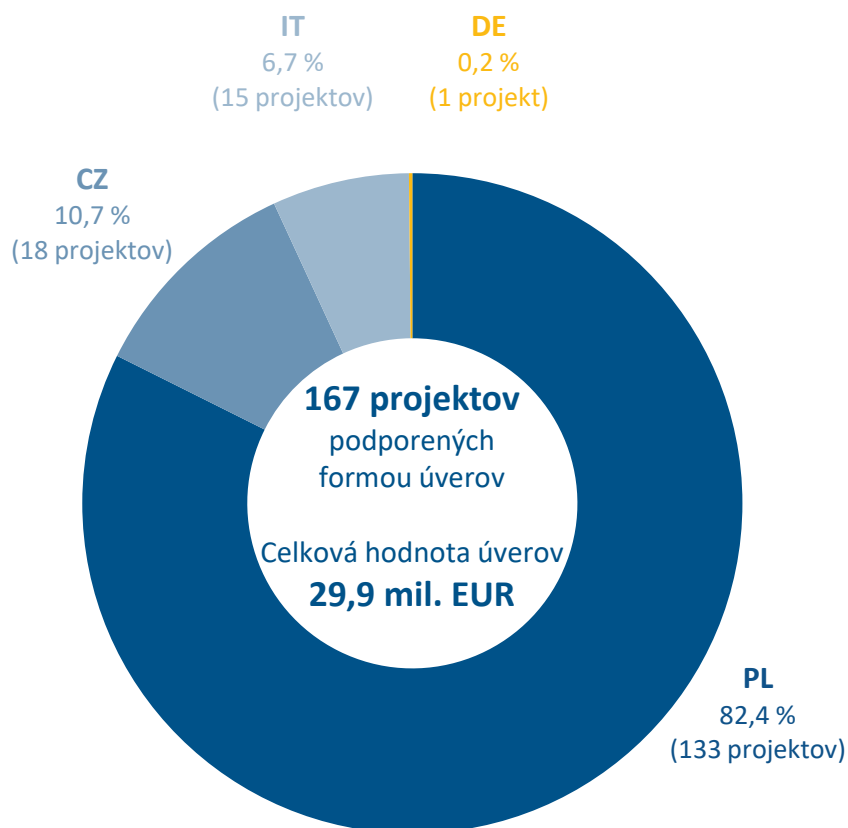
58 Inovácie v oblasti energetickej efektívnosti, čo je jedna z oblastí, v ktorých Komisia považovala granty za potrebné, boli medzi výberovými kritériami zaradené len zriedkavo (len vo dvoch zo 41 operačných programov zaradených do našej vzorky) a pri výbere projektov mali veľmi malý význam z hľadiska celkového počtu bodov.

59 Iné grantové mechanizmy, ako sú návratné granty alebo granty – kombinácie úverov, sa používali menej často. V dvoch členských štátoch boli v troch operačných programoch zaradených do našej vzorky použité na podporu projektov návratné granty, ktoré boli viazané na splnenie určitých podmienok výkonnosti.

60 V ďalších ôsmich operačných programoch v dvoch členských štátoch sa využili granty kombinované s úvermi. Podľa databázy bolo prostredníctvom tohto mechanizmu podporených najmä 794 projektov v Taliansku a 170 projektov v Maďarsku, čo predstavuje 8 % projektov, ktoré získali granty.

61 V rámci siedmich operačných programov v ďalších štyroch členských štátoch sa niektoré projekty financovali výlučne prostredníctvom úverov a iné prostredníctvom grantov. Celkovo sme identifikovali 167 projektov podporených výlučne formou úveru. Celková hodnota úveru bola 30 mil. EUR, t. j. 1 % celkových finančných prostriedkov na vybrané operácie. *Ilustrácia 11* znázorňuje rozdelenie úverov medzi krajinami.

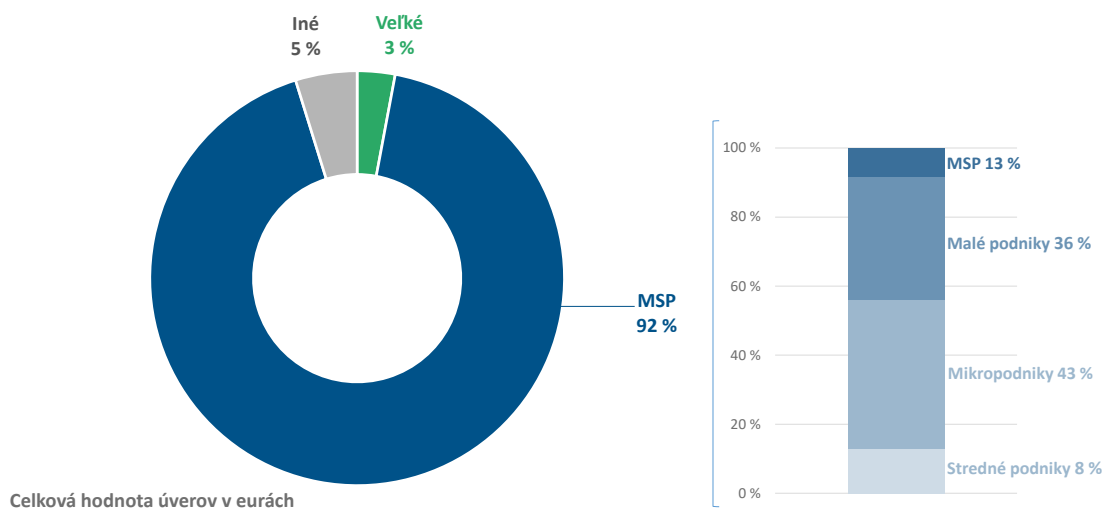
Ilustrácia 11 – Úvery na energetickú efektívnosť v podnikoch

Zdroj: EDA na základe zoznamov projektov zaslaných riadiacimi orgánmi a Európskou investičnou bankou.

62 Zistili sme, že väčšina „čisto“ úverovaných projektov EFRR/KF sa týkala malých a stredných podnikov, ktoré získali viac ako 92 % celkovej sumy úverov. Veľké podniky využívali úvery vo veľmi malej miere (1 % celkového počtu príjemcov úverov) a tieto úvery majú len malý podiel na celkovom objeme poskytnutých úverov (3 %). Podrobné údaje sú zobrazené na *ilustrácii 12*. Malé a stredné podniky tvorili tiež väčšinu príjemcov úverov kombinovaných s grantmi (91 %).

Ilustrácia 12 – Malé a stredné podniky sú hlavnými príjemcami úverov z EFRR/KF

MSP = mikropodniky, malé a stredné podniky spolu, bez rozlišovania podľa veľkosti.

Zdroj: EDA na základe zoznamov projektov zaslaných riadiacimi orgánmi a Európskou investičnou bankou.

63 V databáze projektov sme tiež zistili, že do júla 2020, t. j. k dátumu našej konečnej žiadosti o informácie, riadiace orgány v prípade ďalších šiestich operačných programov, v rámci ktorých sa zohľadňovalo použitie finančných nástrojov, neuzavreli zmluvy k žiadnym projektom. Tieto operačné programy sú v Bulharsku, Nemecku, Španielsku, Chorvátsku, na Malte a na Slovensku.

64 Napokon sme analyzovali podiel verejných a súkromných finančných prostriedkov vo vzorke a v databáze projektov. Zistili sme, že o niečo viac ako polovica celkových oprávnených nákladov pochádzala zo súkromných zdrojov (52 %). Zvyšok tvorili verejné finančné prostriedky. EFRR a KF predstavovali väčšinu verejných finančných prostriedkov použitých vo vybraných operáciách (86 %).

Postupy členských štátov často podporili efektívnosť

65 Posudzovali sme, či výberové konania podporujú efektívnosť a účinnosť projektov v oblasti energetickej efektívnosti. Súčasťou našej práce bolo preskúmanie a posúdenie výberových konaní na základe vzorky 163 projektov v oblasti energetickej efektívnosti.

66 Domnievame sa, že riadne výberové konania by mali:

- a) stanoviť požiadavku, aby v prípade investičných projektov v oblasti energetickej efektívnosti boli v žiadosti a po dokončení projektu uvedené a potvrdené úspory energie;
- b) umožniť riadiacim orgánom vybrať účinné a efektívne investičné projekty;
- c) viesť k výberu efektívnych projektov;
- d) ako kritériá používať príslušné údaje.

Vo väčšine výberových konaní sa vyžaduje, aby žiadosti obsahovali očakávané úspory energie, ktoré zvyčajne potvrdzujú energetické audity

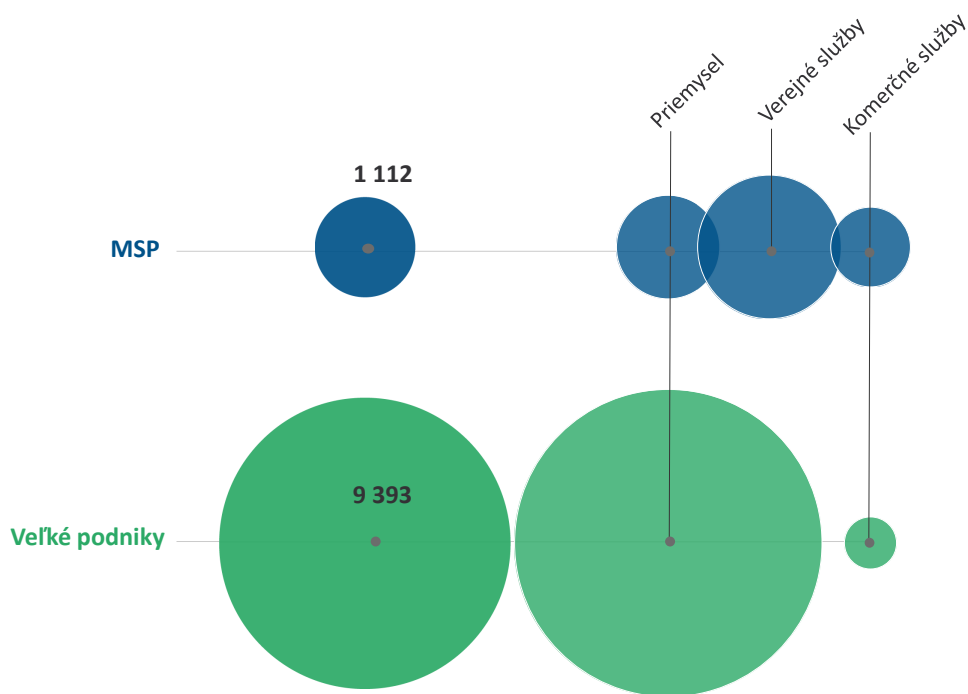
67 Posudzovali sme výberové konania s cieľom overiť, či sa v nich vyžaduje, aby žiadosti obsahovali kvantifikované odhady úspor energie. Potom sme preskúmali, či projektové žiadosti obsahovali údaje o očakávaných úsporách a či tieto úspory potvrdili nezávislí odborníci alebo energetické audity.

Žiadosti zahŕňajú očakávané úspory

68 V prípade všetkých projektov v oblasti energetickej efektívnosti v našej vzorke obsahovali výberové konania požiadavku, aby žiadosti zahŕňali aspoň očakávané úspory energie a väčšinou aj odhadované úspory CO₂.

69 *Ilustrácia 13* poskytuje určitý prehľad o priemerných očakávaných úsporách energie v jednotlivých odvetviach, ktoré sa majú podľa odhadov uvedených v žiadostiach dosiahnuť vďaka projektom energetickej efektívnosti zaradených do vzorky. Podľa očakávania je zrejmé, že v oblasti priemyslu dosahujú veľké podniky v priemere oveľa vyššie celkové úspory energie než malé a stredné podniky a že priemyselné podniky dosahujú väčšie úspory energie v porovnaní s podnikmi pôsobiacimi v oblasti služieb. Zahrnuli sme subjekty verejného sektora vykonávajúce komerčné činnosti, ktoré orgány klasifikovali ako podniky.

Ilustrácia 13 – Odhadované priemerné ročné úspory energie pre našu vzorku

Typ podniku a sektor	Priemerné plánované úspory energie MWh/rok
MSP	1 112
Priemysel	1 185
Energetická efektívnosť	1 204
Energetická efektívnosť a integrovaná energia z obnoviteľných zdrojov	992
Verejné služby	2 280
Energetická efektívnosť	2 280
Komerčné služby	698
Energetická efektívnosť	763
Energetická efektívnosť a integrovaná energia z obnoviteľných zdrojov	561
Veľké podniky	9 393
Priemysel	10 464
Energetická efektívnosť	10 464
Komerčné služby	298
Energetická efektívnosť	298

Zdroj: EDA na základe projektových žiadostí a *ex ante* energetických auditov pre vybrané projekty energetickej efektívnosti.

70 Vo väčšine projektov (88 %) sa v žiadosti museli uvádzať aj odhadované úspory emisií CO₂. Až na niekoľko výnimiek orgány nepožadovali certifikované zníženia emisií.

V ďalších 20 projektoch v oblasti energetickej efektívnosti sa odhad úspor emisií CO₂ neuvádzal.

Očakávané úspory vo všeobecnosti potvrdzujú nezávislí odborníci alebo energetické audity, ale skutočné výsledky sú uvádzané menej často

71 Energetické audity poskytujú jasné a nezávisle overené informácie, ktoré podnikom umožňujú identifikovať svoj potenciál úspor energie. V smernici o energetickej efektívnosti sa stanovuje požiadavka, aby veľké podniky vykonávali energetické audity a aby orgány členských štátov motivovali malé a stredné podniky k vykonávaniu energetických auditov, napríklad vytvorením podporných schém na pokrytie nákladov na energetický audit a vykonávaním nákladovo efektívnych odporúčaní, ktoré z týchto energetických auditov vyplynú.

72 Väčšina orgánov v našej vzorke požadovala od prijímateľov, aby potvrdili očakávané úspory energie dosiahnuté na základe financovaných investícií. V dôsledku toho *ex ante* energetické audity alebo správy nezávislých odborníkov potvrdili očakávané úspory energie vo väčšine projektov (87 %). Na projekty sa nevzťahovala povinnosť preukázať, že navrhované investície predstavujú nákladovo efektívne opatrenia vyplývajúce z energetického auditu.

73 Po dokončení projektu nahlásilo výsledky projektu 90 % prijímateľov, pričom 66 % dosiahlo alebo prekročilo plánované úspory a 24 % nespĺňalo očakávania. Menej ako štvrtina (23 %) projektov v oblasti energetickej efektívnosti si na účely overenia poskytnutých údajov nechala vypracovať *ex post* nezávislé hodnotenie.

Riadiace orgány vo všeobecnosti stanovujú minimálne výkonnostné normy

74 S cieľom maximalizovať vplyv obmedzených zdrojov by sa prostredníctvom verejných výdavkov mali financovať efektívne a účinné projekty a zohľadňovať zníženia nákladov.

75 Normy sú dôležité pri rozhodovaní o investíciách do energetickej efektívnosti. Najmä výberové konania by mali byť v súlade s normami EÚ alebo vnútroštátnymi a regionálnymi normami energetickej účinnosti a prioritami operačného programu.

76 Neexistujú žiadne osobitné normy pre podniky v celej EÚ, ale v právnych predpisoch EÚ sa stanovujú stavebné²⁴ a priemyselné normy²⁵. Komisia však podporuje výmenu najlepších postupov týkajúcich sa investičných projektov v oblasti energie z udržateľných zdrojov. Príkladom je platforma pre znižovanie rizika energetickej efektívnosti (DEEP), iniciatíva s otvoreným zdrojovým kódom, ktorú spravuje Komisia spolu s finančnými inštitúciami. Zahŕňa informácie poskytované zdola o projektoch v oblasti energetickej efektívnosti z celej EÚ, ako sú napríklad čas návratnosti a mediánové náklady na zabránenie emisiám v súvislosti s úsporami energie. Túto databázu sme použili ako referenčné kritérium v našej analýze projektov.

77 V členských štátoch všetky analyzované výzvy podporovali výber projektov v súlade s cieľmi stanovenými v príslušných operačných programoch. Orgány vybrali 141 zo všetkých 163 projektov v oblasti energetickej efektívnosti zaradených do vzorky (87 %) v rámci výziev spojených s požiadavkou dosiahnuť určité minimálne úspory energie v porovnaní so situáciou pred zavedením vnútroštátnych noriem alebo v porovnaní s nimi.

78 Zistili sme, že minimálne požiadavky na úspory energie v rámci operačných programov a ich úroveň ambícií sa medzi jednotlivými operačnými programami výrazne líšia. **Rámček 2** uvádza príklady programovo špecifických noriem pre minimálne úspory energie.

²⁴ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/31/EÚ z 19. mája 2010 o energetickej hospodárnosti budov (Ú. v. EÚ L 153, 18.6.2010, s. 13) a odporúčanie Komisie (EÚ) 2016/1318 z 29. júla 2016 o usmerneniach na podporu budov s takmer nulovou spotrebou energie a najlepších postupoch s cieľom zabezpečiť, aby do roku 2020 boli všetky nové budovy budovami s takmer nulovou spotrebou energie.

²⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/75/EÚ z 24. novembra 2010 o priemyselných emisiách (integrovaná prevencia a kontrola znečisťovania životného prostredia) (Ú. v. EÚ L 334, 17.12.2010, s. 17) a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/87/ES z 13. októbra 2003 o vytvorení systému obchodovania s emisnými kvótami skleníkových plynov v Spoločenstve, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 96/61/ES (Ú. v. EÚ L 275, 25.10.2003, s. 32).

Rámček 2

Príklady minimálnych požiadaviek na úsporu energie

Produktívne investície/priemysel:

- Potvrdený účinok aspoň 5 % úspor energie pri opatrení v rámci energetického auditu (Bulharsko).
- Zvýšenie energetickej účinnosti musí znížiť spotrebu primárnych zdrojov energie najmenej o 10 %. Vykurovacie/chladiace systémy musia dosahovať najmenej 70 % mieru rekuperácie (Nemecko).
- Dosiagnúť podiel úspor energie v porovnaní so spotrebou primárnych zdrojov energie vyšší alebo rovný 10 % (Taliansko).
- Zlepšiť energetickú efektívnosť o 25 % v dôsledku realizácie projektu (Poľsko).

Podnikové budovy:

- Opatrenia v oblasti energetickej efektívnosti, ktoré idú nad rámec právnych noriem (Nemecko a Francúzsko).
- Minimálne úspory 40 % na osvetlenie, 5 % na priemysel, výrobu a systémy založené na biomase a 20 % na vykurovanie a chladenie (Španielsko).
- Významná obnova umožňujúca dosiahnutie minimálnej energetickej triedy B certifikátu energetickej hospodárnosti (osvedčenie o energetickej hospodárnosti) alebo úspory vo výške viac ako 40 % celkovej spotreby energie budovy (Cyprus).
- Plánovaná spotreba tepelnej energie na vykurovanie po vykonaní opatrení na zvýšenie energetickej účinnosti nesmie presiahnuť 110 kWh/m² ročne (Lotyšsko).

Zdroj: Podmienky uvedené vo výzve a výberové kontrolné zoznamy z celého radu kontrolovaných operačných programov.

79 V jedenástich operačných programoch v šiestich členských štátoch orgány stanovili minimálny strop pre úspory CO₂ vo výberových kritériách. Konkrétne 25 zo 163 projektov energetickej efektívnosti podliehalo takýmto výberovým kritériám (15 %).

80 Pri skúmaní používania noriem výkonnosti sme zistili, že 76 % projektov energetickej efektívnosti (124 zo 163) bolo vybraných na základe výziev, ktoré

obsahovali kritériá efektívnosti zohľadňujúce náklady a úspory energie (pozri príklady v [rámčeku 3](#)).

Rámček 3

Príklady kritérií efektívnosti použitých pri výbere projektov

- Maximálna výška finančných prostriedkov poskytnutých na každú kWh/MWh/GJ ušetrenú za rok (Česko, Nemecko, Lotyšsko, Rakúsko).
- Pomer energie a nákladov, t. j. výber najlepšie hodnotených projektov (Bulharsko, Španielsko).
- Minimálny objem úspor energie za rok na milión investovaných eur (Španielsko).
- Pomer nákladov a prínosov, t. j. výber najlepšie hodnotených projektov (Taliansko).

Investície do energetickej efektívnosti môžu byť efektívne bez verejnej podpory

81 S cieľom analyzovať celkovú efektívnosť projektov sme porovnali náklady na úsporu jednej jednotky energie pre naše projekty s príslušnými referenčnými hodnotami. Ako referenčné hodnoty pre naše projekty sme použili informácie o mediánových nákladoch na úsporu energie v databáze DEEP a o nákladoch na elektrickú energiu, teda na zdroj energie, ktorý prijímatelia zaradení do vzorky využívajú najviac.

82 Náklady na elektrickú energiu mali v roku 2020 a pre spotrebiteľov mimo domácnosti v EÚ27 mediánovú hodnotu 104 EUR/MWh²⁶. Tieto náklady nezahŕňajú vratné dane a DPH.

83 Aby sme mohli vykonať porovnanie, vypočítali sme najskôr zvlášť pre každý projekt úspory energie pripadajúce na každé investované euro. Ide o pomer celkových úspor energie dosiahnutých počas životnosti investície k celkovým oprávneným nákladom na projekt.

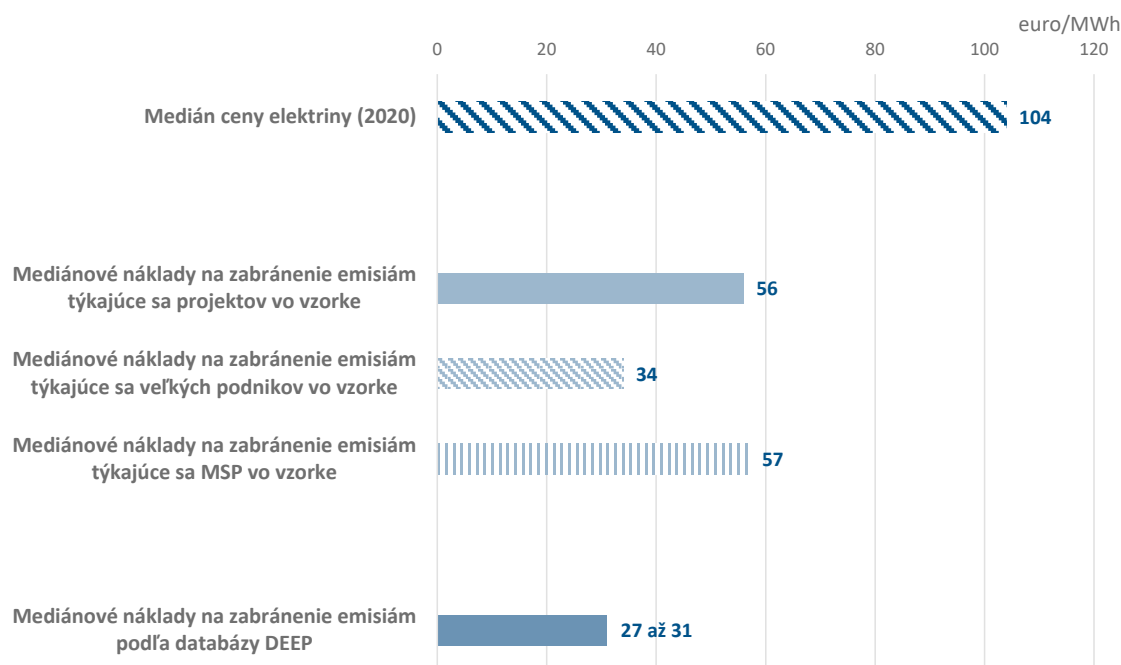
²⁶ Podľa údajov Eurostatu z roku 2020.

84 Následne sme vypočítali opačnú veličinu, t. j. náklady na dosiahnutie jedného MWh úspor energie (tzv. „náklady na zabránenie emisiám“), pričom sme zohľadnili kumulatívne úspory počas životnosti projektov. Výpočet je podobný výpočtu, ktorý sa používa pri projektoch v databáze DEEP.

85 Na základe týchto údajov sme zistili, že mediánové náklady na zabránenie emisiám sú 56 EUR. Mediánové náklady na zabránenie emisiám predstavovali 57 EUR pre MSP a 34 EUR pre veľké podniky.

86 Z *ilustrácie 14* vyplýva, že mediánové náklady na dosiahnutie jedného MWh úspor energie (56 EUR) predstavovali polovicu mediánových nákladov na elektrinu (104 EUR). Na základe podobnejšej analýzy sa ukázalo, že aj na úrovni operačných programov boli vo väčšine operačných programov (28 z 30 v prípade projektov energetickej efektívnosti) mediánové hodnoty nákladov na zabránenie emisiám nižšie ako cena elektrickej energie.

Ilustrácia 14 – Porovnanie mediánových nákladov na zabránenie emisiám týkajúcich sa projektov vo vzorke s cenou elektriny a referenčnými hodnotami EÚ podľa typu podniku

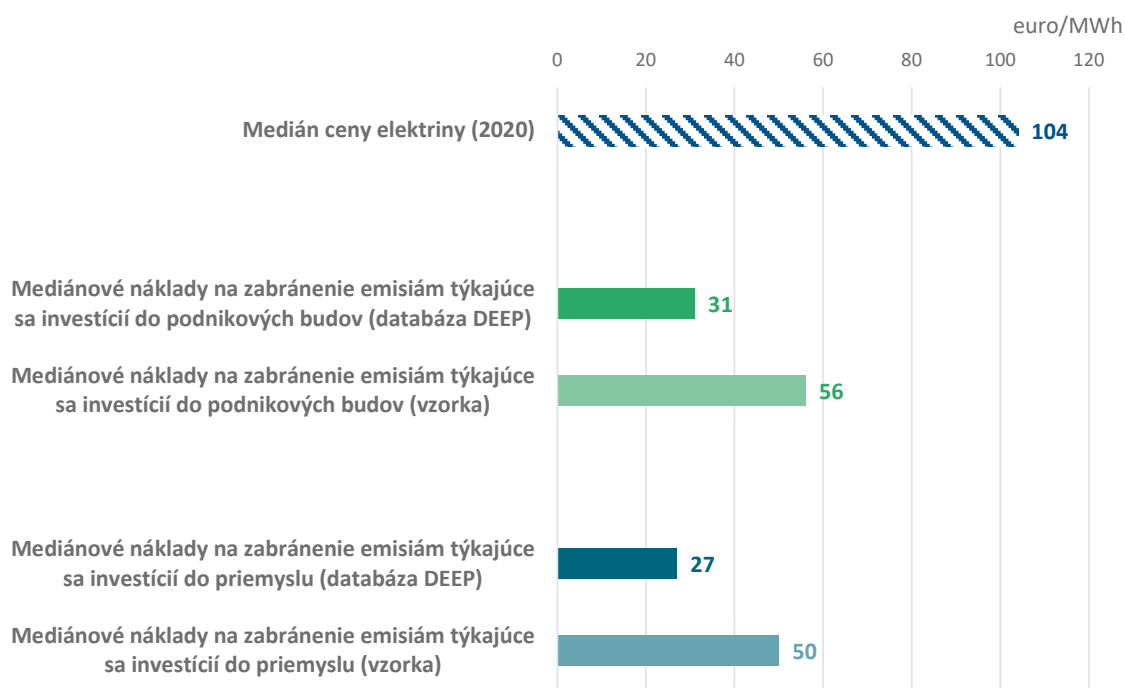

Zdroj: EDA na základe údajov Eurostatu, údajov o projektoch zaradených do vzorky a hodnôt z databázy DEEP.

87 Z tohto výsledku vyplýva, že projekty boli celkovo efektívne. Predovšetkým sa ukázalo, že bolo nákladovo efektívnejšie investovať do úspor energie než platiť za elektrinu, a to aj bez grantu EÚ.

88 Projekty, ktoré sme preskúmali, však boli v priemere menej účinné ako projekty DEEP (pozri *ilustráciu 14* a *ilustráciu 15*). Najmä mediánové náklady na zabránenie emisiám týkajúce sa projektov zaradených do vzorky boli vyššie ako mediánové hodnoty v databáze DEEP (pri veľkých podnikoch, ako aj malých a stredných podnikoch a v prípade priemyslu a budov).

Ilustrácia 15 – Porovnanie mediánových nákladov na zabránenie emisiám v prípade projektov zaradených do vzorky s cenou elektriny a s referenčnými hodnotami EÚ podľa odvetví

Zdroj: EDA na základe údajov Eurostatu, údajov o projektoch zaradených do vzorky a hodnôt z databázy DEEP.

Finančné ukazovatele, účinné nástroje výkonnosti, ktoré riadiace orgány zanedbávali

89 Väčšina prijímateľov, ktorí odpovedali na náš prieskum, použila kritériá finančnej výkonnosti na vlastné posúdenie projektov:

- Čas návratnosti: (73 % prijímateľov).

- b) Vnútoraná miera návratnosti (45 % prijímateľov).
- c) Čistá súčasná hodnota (38 % prijímateľov).
- d) Ukazovatele umožňujúce posúdiť prínosy nižšej údržby, vyššej produktivity, menšieho počtu iných sprievodných služieb, environmentálneho osvedčovania atď. (40 % prijímateľov).

90 Niekoľko riadiacich orgánov použilo pri posudzovaní výhod projektu finančné ukazovatele. Analýzu sme zamerali na využitie času návratnosti, finančného ukazovateľa, ktorý prijímatelia používajú najčastejšie.

91 Na rozdiel od prijímateľov orgány využili čas návratnosti pri posudzovaní projektov v oblasti energetickej efektívnosti len v dvoch z 30 operačných programov. Konkrétne finančné prostriedky získali len projekty s časom návratnosti presahujúcim určitú hranicu (napr. 2 roky). Orgány nestanovili hornú hranicu času návratnosti, aby zistili, či sú projekty uskutočniteľné.

92 Posúdili sme, aký vplyv by malo využitie času návratnosti počas výberu na efektívnosť projektu. Na základe údajov, ktoré poskytli prijímatelia, sme najprv odhadli čas návratnosti investícií. Použili sme celkové oprávnené náklady, ktoré sme vydělili ročnými úsporami nákladov vyplývajúcimi z úspor energie uvedených v žiadostiach, ak sme mali tieto údaje k dispozícii. V opačnom prípade sme tieto úspory nákladov odhadli na základe ceny energie a ročných úspor energie. Nezohľadnili sme ďalšie prínosy a úspory nákladov, ktoré z nich vyplývajú, keďže hlavným cieľom fondov bolo zlepšiť energetickú efektívnosť.

93 Čas návratnosti sme boli schopní odhadnúť v 150 zo 163 projektov energetickej efektívnosti, ktoré boli súčasťou našej vzorky. Zo 150 projektov, pri ktorých sme odhadli čas návratnosti, sme v 132 prípadoch mali aj informácie o životnosti investícií.

94 V každom z týchto projektov sme porovnali odhadovaný čas návratnosti so životnosťou investícií. Zistili sme, že 6 % projektov bolo tesne za hranicou životnosti investícií (menej ako 10 % rozdiel) a v tretine projektov (29 %) bol odhadovaný oveľa dlhší čas návratnosti ako životnosť investícií.

95 Vzhľadom na to, že projekty z tejto skupiny pravdepodobne neboli finančne životaschopné, rozhodli sme sa vykonať dôkladnú analýzu ich efektívnosti. Konkrétne sme na základe odhadovaného času návratnosti a životnosti investícií preskúmali, ako tieto faktory ovplyvnili priemerné energetické náklady na zabránenie emisiám.

96 Priemerné náklady na úsporu jednej jednotky (MWh) energie sme vypočítali v dvoch krokoch:

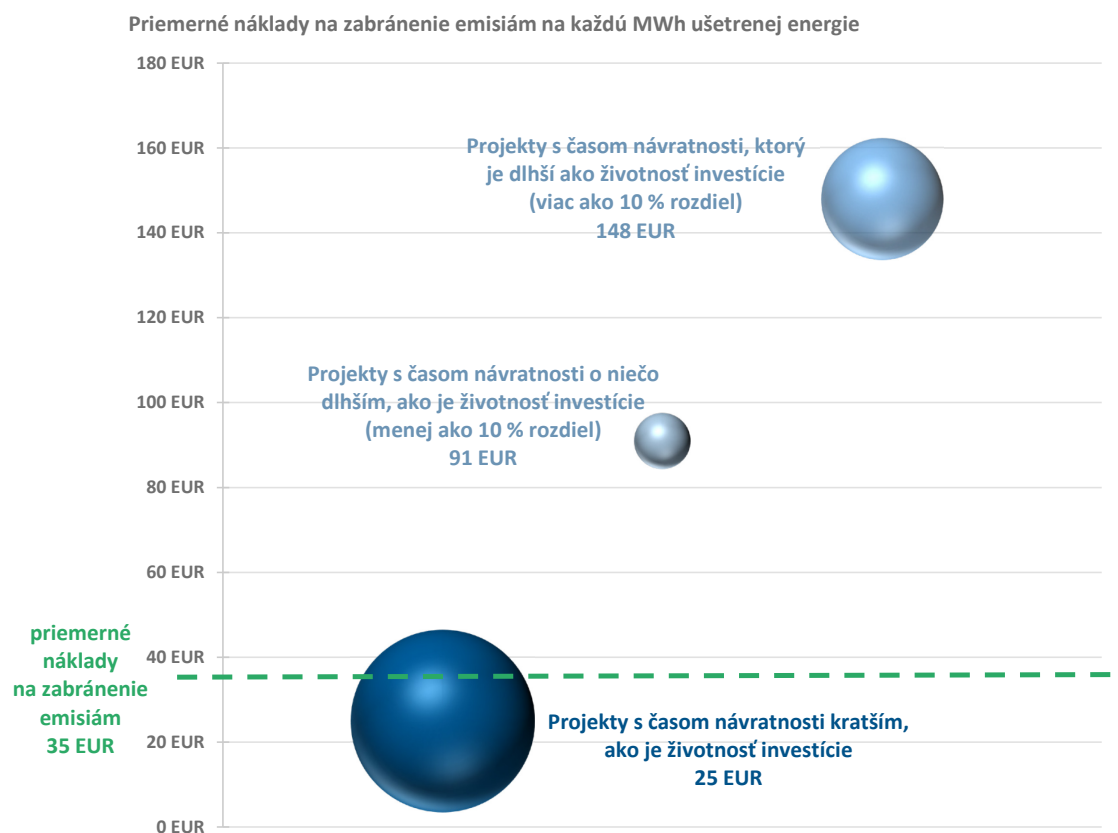
- a) Pre každé investované euro sme najprv s použitím výberu podľa peňažnej jednotky vypočítali priemernú úsporu energie pripadajúcu na euro investované v danom celkovom (pod)súbore (MWh/EUR).
- b) Následne sme pre rovnaký celkový (pod)súbor vypočítali priemerné náklady na úsporu jednej jednotky energie (alebo „náklady na zamedzenie emisiám“) ako inverznú hodnotu uvedenej veličiny (EUR/MWh).

97 Analyzovali sme 132 projektov, pri ktorých sme mali všetky potrebné údaje o nákladoch na zamedzenie emisiám, návratnosti a životnosti investícií. Identifikovali sme tri kategórie (podsúbory) projektov, ktorých odhadovaná doba návratnosti bola:

- a) kratší čas návratnosti, ako je životnosť investície (86 projektov);
- b) o niečo dlhší čas návratnosti, ako je životnosť investície, t. j. rozdiel je najviac 10 % (8 projektov);
- c) dlhší čas návratnosti, ako je životnosť investície, t. j. viac ako 10 % rozdiel (38 projektov).

98 Zistili sme, že priemerné náklady na zabránenie emisiám sa výrazne zvýšili, keď obdobia návratnosti boli dlhšie ako životnosť investícií (pozri *ilustráciu 16*). To spochybňuje využívanie finančných prostriedkov z fondov EÚ na takéto projekty.

Ilustrácia 16 – Výška nákladov na zabránenie emisiám meniac sa v závislosti od času návratnosti

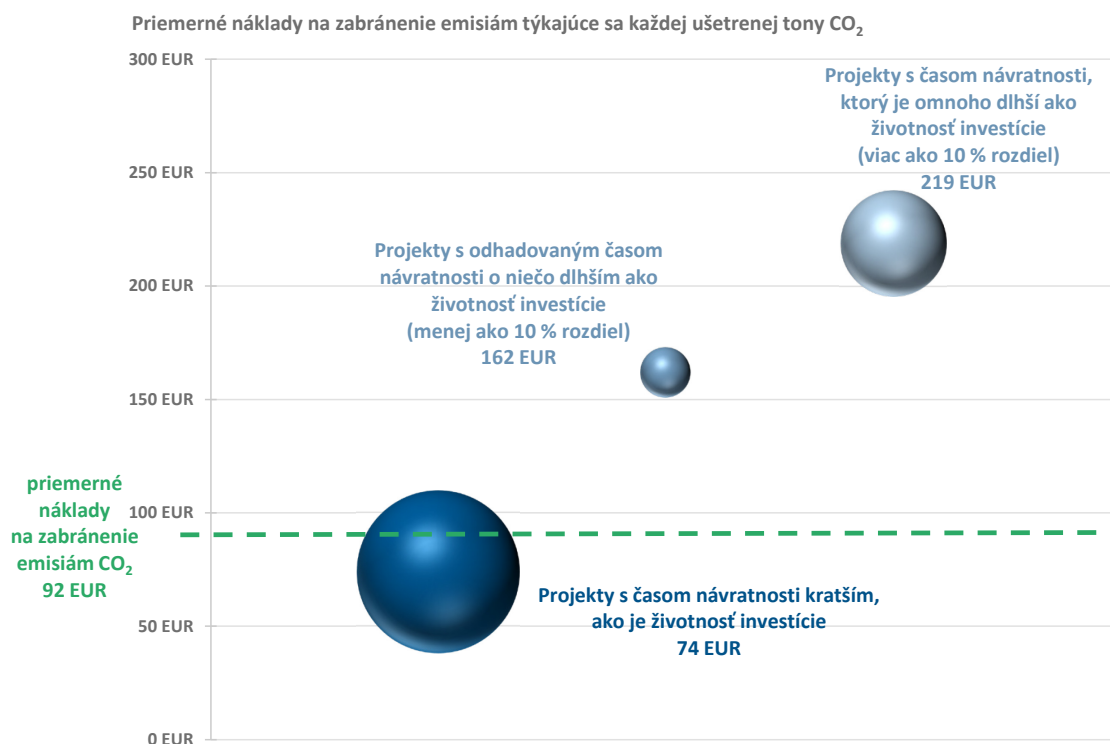

Zdroj: EDA na základe údajov z projektových žiadostí a odpovedí prijímateľov.

99 V prípade projektov s veľmi krátkym časom návratnosti, t. j. menej ako 5 rokov, boli náklady výrazne nižšie ako priemer (26 EUR). O potrebe grantov EÚ na rozvoj takýchto projektov možno preto pochybovať.

100 Analyzovali sme aj to, ako vzťah medzi časom návratnosti a životnosťou investícií ovplyvnil priemerné náklady na zabránenie vzniku emisií CO₂ v prípade 129 projektov, ku ktorým sme mali k dispozícii všetky tieto údaje. Vychádzali sme pritom z rovnakých celkových podsúborov ako v prípade energetických nákladov na zabránenie emisiám (85, 8 a 36 projektov). Zaznamenali sme rovnaký trend, ako je znázornené na *ilustrácii 17*.

Ilustrácia 17 – Vzťah medzi časom návratnosti, životnosťou investícií a nákladmi na zabránenie vzniku emisií CO₂

Zdroj: EDA na základe údajov z projektových žiadostí a odpovedí prijímateľov.

101 Napokon sme analyzovali potenciálny vplyv kritérií efektívnosti, ktoré boli stanovené zo strany orgánov, na obmedzenie nákladov na úspory energie a CO₂ počas životnosti investície. Snažili sme sa pritom najmä zistiť, či tieto kritériá podporujú efektívnosť projektov.

102 Zo 124 projektov, na ktoré sa vzťahujú kritériá energetickej efektívnosti, t. j. ukazovatele posudzujúce pomer nákladov a úspor energie, bolo k 107 projektom poskytnuté dostatočné množstvo údajov, aby sme mohli vypočítať náklady na zabránenie emisiám. V prípade 39 projektov, na ktoré sa takéto kritériá nevzťahovali, boli k 35 poskytnuté dostatočné údaje na to, aby sme mohli vypočítať náklady na zabránenie emisiám.

103 V prípade 142 projektov, ku ktorým sme mali všetky potrebné údaje, sme zistili, že použitie kritérií efektívnosti počas výberu nevedlo k výrazne nižším priemerným nákladom na zabránenie emisiám. Projekty, na ktoré sa vzťahujú takéto kritériá (107), mali priemerné energetické náklady na zabránenie emisiám vo výške 34 EUR, zatiaľ čo projekty, na ktoré sa nevzťahujú prahové hodnoty (35), mali priemerné náklady na zabránenie emisiám vo výške 37 EUR.

104 Analyzovali sme aj prepojenie medzi nákladmi na zabránenie vzniku emisií CO₂ a stanovením kritérií nákladovej efektívnosti CO₂. Tieto kritériá boli uplatnené v 25 zo 163 projektov. Na základe rovnakej metodiky sme zistili, že stanovenie kritérií nákladovej efektívnosti CO₂ neznížilo priemerné náklady na zabránenie vzniku emisií CO₂.

105 Dospeli sme k záveru, že použitie kritérií efektívnosti, ktoré obmedzujú náklady na energiu a úspory CO₂, malo malý vplyv na zníženie priemerných nákladov na energiu alebo na zabránenie vzniku emisií CO₂. Naopak uplatnenie času návratnosti ako dodatočného kritéria výberu projektov by uľahčilo nasmerovanie finančných prostriedkov EÚ na uskutočniteľné projekty a zvýšilo efektívnosť fondov (zníženie nákladov na úspory energie. V osobitnej správe EDA č. 11/2020 sa odporúča, aby v oblasti energetickej hospodárnosti budov bol používaný súbor rôznych kritérií.

106 Použitie týchto kritérií výkonnosti by uľahčilo rozhodovanie orgánov o vhodnom nástroji financovania alebo potrebe verejných finančných prostriedkov. Pre projekty s veľmi krátkym časom návratnosti a nízkymi nákladmi na zabránenie emisiám by úvery boli nákladovo najefektívnejšou možnosťou. Tieto projekty by sa pravdepodobne zrealizovali aj bez grantu EÚ. Za nevhodnú považujeme naopak podporu EÚ pre menej efektívne projekty (pozri bod 94).

Súčasný výkonnostný rámec neumožňuje merať celkový prínos financovania EÚ

107 Komisia by mala monitorovať výsledky operačných programov, pričom mala vychádzať z toho, čo mali podľa jej očakávania EFRR a KF dosiahnuť, pokiaľ ide o riešenie potrieb podnikov v oblasti úspor energie a v celosvetovom meradle aj plnenie cieľov v oblasti energetickej efektívnosti.

Spoločný výkonnostný rámec neumožnil prístup ku konsolidovaným informáciám o výstupoch a výsledkoch

108 Nariadeniami o EFRR a KF na roky 2014 – 2020 sa stanovil spoločný výkonnostný rámec na monitorovanie výsledkov získaných na základe financovania z EÚ. V prípade niektorých spoločných investičných priorít EÚ, t. j. energetickej efektívnosti budov alebo projektov v oblasti energie z obnoviteľných zdrojov, sa v nariadeniach stanovil súbor spoločných ukazovateľov, ktoré umožňujú monitorovanie výstupov a výsledkov (pozri [rámček 4](#)).

Rámček 4

Spoločné ukazovatele pre energetiku

Energia z obnoviteľných zdrojov

- Dodatočná kapacita pre výrobu energie z obnoviteľných zdrojov (MW).

Energetická efektívnosť

- Počet domácností so lepšie klasifikovanou spotrebou energie.
- Zníženie ročnej spotreby primárnych zdrojov energie verejných budov (kWh/rok).

109 Pokiaľ ide o energetickú efektívnosť v podnikoch, v nariadení sa nestanovili konkrétne spoločné ukazovatele. Komisia usúdila, že vyčíslit' vplyv opatrení energetickej efektívnosti na úsporu energie na základe výpočtu zdola nahor je náročné a sčítanie opatrení môže byť len aproximačné²⁷.

110 Po schválení operačných programov Komisia odhadla, že fondy politiky súdržnosti prispievajú k zníženiu ročných emisií skleníkových plynov približne o 30 miliónov ton CO₂ a že sa z nich budú financovať iniciatívy v oblasti energetickej efektívnosti a iné nízkouhlíkové iniciatívy v približne 57 000 podnikoch v EÚ²⁸. Na základe týchto informácií nie je možné určiť vlastné prínosy projektov energetickej efektívnosti.

111 Keďže neexistujú spoločné ukazovatele EÚ pre energetickú efektívnosť pre podniky, riadiace orgány navrhli ukazovatele výsledkov a výstupov špecifické pre jednotlivé programy. Väčšina ukazovateľov meria úspory energie alebo zníženie energetickej náročnosti. Niektoré orgány použili na vyčíslenie výstupov zlepšenia energetickej efektívnosti spoločný ukazovateľ výkonnosti, ktorým sa meria znižovanie emisií CO₂.

²⁷ Pracovný dokument útvarov Komisie *Impact assessment accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2012/27/EU on Energy Efficiency* SWD(2016) 405 final z 30.11.2016.

²⁸ *Contribution of the European Structural and Investment Funds to the 10 Commission priorities: Energy Union and Climate*, Európska komisia, 2015.

112 Na úrovni operačného programu sa ukazovatele špecifické pre jednotlivé programy zo svojej podstaty od jedného programu k druhému líšia (pozri [rámček 5](#)). Niekedy sa dokonca líšia aj medzi operačnými programami v rámci toho istého členského štátu (napr. Nemecko a Taliansko). Okrem toho niektoré z nich sú kontextovými ukazovateľmi, ktoré predstavujú údaje týkajúce sa celého hospodárstva, a nie ukazovateľmi výstupov alebo výsledkov súvisiacimi s projektmi.

Rámček 5

Ukazovatele energetickej efektívnosti sa v jednotlivých programoch líšia

Príklady ukazovateľov výsledkov:

- Energetická náročnosť hospodárstva, t. j. 1 000 EUR HDP (Bulharsko).
- Produktivita komodít v bežných cenách (HDP/spotreba surovín), 1 000 EUR/t (Nemecko).
- Konečná energetická náročnosť, ktoe/mil. EUR (Španielsko).
- Spotreba elektrickej energie v priemyselných podnikoch, GWh (Taliansko).
- Úspory primárnej energie v sektore podnikania (služby a priemysel – mimo ETS), toe (Cyprus).
- Energetická náročnosť vo výrobe (v stálych cenách roku 2010), kg ropného ekvivalentu/1 000 EUR (Lotyšsko).
- Spotreba primárnych zdrojov energie, PJ (Maďarsko).
- Konečná spotreba energie na pridanú hodnotu pre malé a stredné priemyselné podniky, MWh/mil. SEK (Švédsko).

Príklady ukazovateľov výstupov:

- Počet vykonaných energetických auditov (Bulharsko).
- Odhadovaný ročný pokles spotreby energie, GJ (Dánsko).
- Zníženie spotreby primárnych zdrojov energie v dotovaných spoločnostiach, kWh/rok (Nemecko).
- Zníženie konečnej spotreby primárnych zdrojov energie vo verejných infraštruktúrach a podnikoch, ktoe/rok (Španielsko).

- Zníženie ročnej spotreby primárnych zdrojov energie vo výrobných činnostiach, toe (Taliansko).
- Úspory energie pre podporované hospodárske subjekty, MWh/rok (Lotyšsko).
- Zníženie spotreby primárnych zdrojov energie dosiahnuté zlepšením energetickej účinnosti pomocou nenávratnej podpory, PJ/rok (Maďarsko).
- Znížená spotreba energie v spoločnostiach a organizáciách, ktoré sa zúčastňujú na projekte, MWh (Švédsko).

113 V súlade s programovo špecifickými ukazovateľmi výstupov niektoré projekty zahŕňali, podľa žiadosti, odhady spotreby primárnych zdrojov energie, iné konečné úspory, pričom niektoré ďalšie projekty nešpecifikovali, aký druh odhadov poskytli.

114 Výstupy a výsledky nie je možné v ich súčasnej podobe agregovať na úrovni EÚ ani získať informácie o tom, ako projekty prispievajú k plneniu povinných úspor energie, keďže členské štáty nezberajú rovnaký typ rozčlenených údajov.

115 Na programové obdobie 2021 – 2027 sa v nariadení o EFRR a Kohéznom fonde²⁹ stanovujú spoločné ukazovatele výkonnosti v oblasti energetickej efektívnosti. Pôvodný návrh obsahoval niekoľko takýchto ukazovateľov, ako je znázornené v [rámcu 6](#), ale ako sa postupne vyvíjali počas spolurozhodovacieho postupu, zostal v konečnom znení zachovaný len jeden ukazovateľ, v ktorom sa konkrétne odkazuje na podniky.

²⁹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1058 z 24. júna 2021 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a Kohéznom fonde (Ú. v. EÚ L 231, 30.6.2021, s. 60).

Rámček 6

Spoločné ukazovatele energetickej efektívnosti (2021 – 2027)

Ukazovatele pôvodne navrhnuté Komisiou ³⁰	Revidované (konečné) ukazovatele ³¹
a) RCR 26 – Ročná <u>konečná</u> spotreba energie (z toho: obytné budovy, súkromné nebytové budovy , verejné nebytové budovy);	a) RCR 26 – Ročná spotreba <u>primárnych</u> zdrojov energie (z toho: obydlia, verejné budovy, podniky , iné);
b) RCR 28 – Budovy so zlepšenou energetickou klasifikáciou (z toho: obytné budovy, súkromné nebytové budovy , verejné nebytové budovy);	b) CCO 06 – Investície do opatrení na zlepšenie energetickej hospodárnosti;
c) RCR 30 – Podniky so zlepšenou energetickou hospodárnosťou;	c) CCR 05 – Úspory ročnej spotreby <u>primárnych</u> zdrojov energie.
d) CCO 06 – investície do opatrení na zvýšenie energetickej efektívnosti;	
e) CCR 05 – Prijímatelia s lepšou energetickou klasifikáciou.	

CCO: Hlavné ukazovatele výstupu v oblasti súdržnosti.

CCR: Hlavné ukazovatele výsledkov v oblasti súdržnosti.

RCR: Spoločný ukazovateľ výsledku v rámci regionálnej politiky.

116 V revidovaných ukazovateľoch sme zistili tieto nedostatky:

- a) Spoločné ukazovatele nie sú zosúladené s ukazovateľmi nahlásenými podľa nariadenia o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy, v ktorom sa od členských štátov vyžaduje, aby podávali správy o úsporách primárnej a konečnej energie alebo primárnej a konečnej spotrebe energie (2020 oproti 2030).

³⁰ Návrh nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o Európskom fonde regionálneho rozvoja a Kohéznom fonde, COM(2018) 372 final z 29. mája 2018.

³¹ Nariadenie (EÚ) 2021/1058.

- b) Pomocou ukazovateľa, ktorým sa meria spotreba primárnej energie (zníženie celkového množstva potrebnej energie), je možné zahrnúť obnoviteľné zdroje energie do monitorovania výdavkov a výsledkov v oblasti energetickej efektívnosti. Zatiaľ čo obnoviteľné zdroje znižujú množstvo energie, ktoré je potrebné dodávať zo siete, projekty využívajú pre svoju činnosť rovnaké množstvo energie (konečná energetická spotreba).

Podľa odhadov prispievajú projekty energetickej efektívnosti financované Európskou úniou k plneniu cieľov len skromnou mierou

117 Na posúdenie prínosu projektov k energetickej efektívnosti sme vypočítali odhadovaný vplyv investovaných finančných prostriedkov, t. j. objem vytvorených úspor energie (MWh). Pri tomto posúdení sme vychádzali zo 142 projektov, ku ktorým sme mali k dispozícii potrebné údaje.

118 Pri každom projekte sme najprv rozdelili celkové odhadované úspory energie, ktoré sa mali dosiahnuť vďaka investíciám financovaným Európskou úniou. Z nášho výpočtu vyplýva, že ak by boli *ex ante* odhady presné, v priemere by sa do projektov v oblasti energetickej efektívnosti investovala suma 1 000 EUR, ktorá by v priebehu investície priniesla úspory energie na úrovni 28 MWh.

119 Následne sme tento odhad extrapolovali na všetky projekty v oblasti energetickej efektívnosti v našej databáze, keďže táto databáza vykazovala podobné vlastnosti ako vzorka. Celková oprávnená suma investovaná do projektov energetickej efektívnosti v našej databáze predstavovala 3,5 mld. EUR. Z našej extrapolácie vyplýva, že ak by boli *ex ante* odhady presné, projekty v oblasti energetickej efektívnosti financované z EFRR a KF by od októbra 2020 priniesli úspory vo výške približne 100 mil. MWh počas životnosti projektov (8,7 mil. ton ropného ekvivalentu (Mtoe)).

120 Priemerná životnosť týchto investícií je 18 rokov, pričom ročný objem úspor je približne 0,48 Mtoe. Vzhľadom na to, že úspory, ktoré sa majú dosiahnuť v rámci plnenia cieľov energetickej efektívnosti stanovených do roku 2030, sú v súčasnosti 137 Mtoe, predstavujú úspory dosiahnuté vďaka projektom približne 0,3 % tejto hodnoty.

Závery a odporúčania

121 Zvyšovanie energetickej efektívnosti je kľúčovou zložkou úsilia EÚ v oblasti zmierňovania zmeny klímy a v Európskej zelenej dohode. Na dosiahnutie posilnených cieľov EÚ v oblasti energetickej efektívnosti je stále potrebné vynaložiť značné úsilie, ktorého dôležitou súčasťou sú podniky. Komisia a členské štáty sú spoločne zodpovedné za vypracovanie a zavedenie politických opatrení v oblasti energetickej efektívnosti (01 – 15).

122 V období 2014 – 2020 sa z EFRR a KF poskytlo 2,5 mld. EUR na vybrané operácie podporujúce opatrenia energetickej efektívnosti v podnikoch (14 a 15). Členské štáty a Komisia hospodária s týmito finančnými prostriedkami spoločne (16 – 20).

123 Preskúmali sme, či sa fondy politiky súdržnosti EÚ riadne vynakladali na energetickú efektívnosť v podnikoch. Celkovo sme zistili, že plánované výdavky neboli dobre začlenené do stratégie EÚ v oblasti energetickej efektívnosti a že efektívnosť niektorých projektov bola problematická. Členské štáty stanovili kritériá efektívnosti projektov, ale tieto samotné kritériá nevedli k ich vyššej efektívnosti. Na základe očakávaných výsledkov, aj keď nie sú zachytené v existujúcom rámci monitorovania, je možné usúdiť, že prínos projektov k dosiahnutiu cieľov energetickej efektívnosti bude obmedzený.

124 Zaoberali sme sa otázkou, či Komisia a členské štáty posúdili primeranosť využívania finančných prostriedkov EÚ na podporu dosiahnutia cieľov v oblasti energetickej efektívnosti. Zistili sme, že hoci EFRR a KF ponúkajú možnosť spolufinancovania energetickej efektívnosti v podnikoch, Komisia neodôvodnila, ako EFRR a KF prispievajú k riešeniu osobitných potrieb financovania energetickej efektívnosti v podnikoch, pokiaľ ide o celkové a verejné investície (34 – 39).

125 V operačných programoch sa stanovujú jasné priority a ciele energetickej efektívnosti v podnikoch, vo väčšine z nich sa však neuvádza ich plánovaný prínos k vykonávaniu národných akčných plánov energetickej efektívnosti (40 – 45).

Odporúčanie 1 – Posúdiť potenciálny a skutočný prínos fondov politiky súdržnosti k energetickej efektívnosti

Komisia by mala zlepšiť využívanie finančných prostriedkov tým, že dôkladne posúdi:

- a) potenciálny príspevok finančných prostriedkov EÚ investovaných do energetickej efektívnosti v podnikoch vo fáze programovania, pričom sa zohľadnia potreby verejného financovania vyjadrené v národných energetických a klimatických plánoch.

Časový rámec: 2022.

- b) osobitný vplyv projektov energetickej efektívnosti na podniky pri hodnotení programového obdobia 2014 – 2020.

Časový rámec: 2024.

126 V malom počte operačných programov boli naplánované významné sumy a podiely z celkového príspevku EFRR a KF na zlepšenie energetickej efektívnosti v podnikoch na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni. Tieto programy mali aj vyšší podiel vybraných finančných prostriedkov v porovnaní so zvyšnými programami (46 – 51).

127 Zistili sme, že orgány členských štátov využívali väčšinou granty. Orgány neodôvodnili svoj výber finančnej podpory v operačných programoch. Nie je možné určiť, do akej miery by sa projekty realizovali bez podpory EÚ, ale z informácií, ktoré sme získali na základe odpovedí prijímateľov, vyplýva, že malá väčšina projektov by sa zrealizovala i bez tejto podpory. Verejné granty tvorili približne polovicu celkových investícií do projektov a najväčšiu časť verejnej podpory tvorila zložka EÚ (EFRR a KF) (52 – 64).

128 Posudzovali sme aj to, či postupy členských štátov umožňujú výber efektívnych projektov. Zistili sme, že vo výberovom procese vo všeobecnosti získavajú podporu efektívne projekty, ale v tomto procese sú nedostatky, ktoré ovplyvňujú celkovú výkonnosť programu.

129 Zistili sme, že väčšina členských štátov požadovala, aby podniky predkladali overené odhady úspor energie, a že v niekoľkých prípadoch týmto podnikom dokonca ponúkla finančnú podporu na *ex ante* energetické audity. *Ex post* validácia projektových výsledkov bola menej častá (67 – 73).

130 Väčšina riadiacich orgánov vo všeobecnosti požadovala, aby projekty spĺňali minimálne normy v oblasti úspor energie a výkonnosti, a to aj v prípade, že neexistujú normy EÚ v oblasti efektívnosti pre podniky. Náročnosť týchto požiadaviek sa líšila, ale väčšina z nich presadzovala dosiahnutie významných úspor. Zistili sme tiež, že orgány niektorých členských štátov stanovili kritériá efektívnosti pre investície (74 – 80).

131 Projekty sa celkovo ukázali ako efektívne: medián nákladov na dosiahnutie úspor energie bol vo všetkých členských štátoch nižší ako medián ceny elektrickej energie, aj keď bol nižší ako referenčná hodnota DEEP (81 – 88).

132 Finančné ukazovatele sa pri výbere projektov využívali len zriedka, a to aj napriek tomu, že ich používala väčšina prijímateľov. Zistili sme, že v tretine projektov bol čas návratnosti dlhší ako životnosť investícií, čo znamená, že tieto projekty neboli efektívne (89 – 94).

133 Analýzou toho, ako čas návratnosti ovplyvňuje náklady na úsporu energie, sme zistili, že veľmi dlhý čas návratnosti, t. j. dlhší ako životnosť investície, znamená výrazne vyššie náklady na dosiahnutie úspor energie (95 – 100). Stanovením kritérií efektívnosti týkajúcich sa nákladov týkajúcich sa energie a CO₂ sa výrazne neznížili priemerné náklady na úspory (101 – 103).

134 Využívanie času návratnosti by bolo efektívnejšie a mohlo pomôcť pri identifikovaní vhodných nástrojov financovania. Projekty s veľmi krátkym časom návratnosti a nízkymi nákladmi na zamedzenie emisiám by sa pravdepodobne boli uskutočnili aj bez grantu EÚ. Mohli byť financované prostredníctvom pôžičiek (99 a 106). V novom nariadení o spoločných ustanoveniach sa od orgánov vyžaduje, aby v prípade nových operačných programov odôvodnili svoj výber nástroja financovania (53).

Odporúčanie 2 – Overiť, či je výber nástroja financovania primerane odôvodnený

Komisia by mala overiť, či členské štáty vo svojich návrhoch programov primerane odôvodňujú výber nástroja financovania a či sa granty nevyužívajú tam, kde by boli vhodnejšie finančné nástroje.

Časový rámec: 2022.

135 Podpora EÚ by sa nemala poskytovať v prípade, keď čas návratnosti vo veľkej miere prevyšuje životnosť investícií, čo znamená, že projekty sú menej efektívne a pravdepodobne nie sú finančne životaschopné (106). V tejto situácii bola tretina projektov, ku ktorým sme mali k dispozícii údaje (94).

136 Napokon sme na základe ukazovateľov a našej vlastnej analýzy posudzovali, či výsledky projektov viedli k preukázateľnému zlepšeniu energetickej efektívnosti v podnikoch.

137 Zlepšenie energetickej efektívnosti v podnikoch je síce prioritou stanovenou na úrovni EÚ, v období 2014 – 2020 však neexistujú v tejto oblasti žiadne spoločné ukazovatele na meranie výstupov a výsledkov. Ukazovatele umožňujúce merať počet podnikov investujúcich do nízkouhlíkových technológií alebo zníženie emisií CO₂ sa vzťahujú na niekoľko rôznych priorít a neumožňujú preto určiť výstupy a výsledky v rámci priority v oblasti energetickej efektívnosti (108 – 110). Členské štáty stanovili ukazovatele špecifické pre jednotlivé programy, ale ich výstupy a výsledky nemožno agregovať na úrovni EÚ (111 – 114).

138 V právnych predpisoch týkajúcich sa fondy politiky súdržnosti na obdobie 2021 – 2027 sa zaviedli spoločné ukazovatele energetickej efektívnosti (115). Nie sú však v súlade s ostatnými požiadavkami EÚ na podávanie správ, ako je napríklad nariadenie o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy, ktoré obsahujú podrobnejšie ustanovenia. Nové ukazovatele umožňujú orgánom považovať energiu z obnoviteľných zdrojov za investície do energetickej efektívnosti, čo ovplyvňuje monitorovanie klímy a monitorovanie výdavkov na energetickú efektívnosť (116).

139 Napokon sme odhadli, že úspory energie dosiahnuté na základe spolufinancovaných projektov prispievajú k úsporám energie, ktoré sa majú dosiahnuť do roku 2030, len v obmedzenej miere, približne vo výške 0,3 % (117 – 120).

Túto správu prijala komora I, ktorej predsedá Samo Jereb, člen Dvora audítorov,
v Luxemburgu dňa 24. novembra 2021.

Za Dvor audítorov

Klaus-Heiner Lehne
predseda

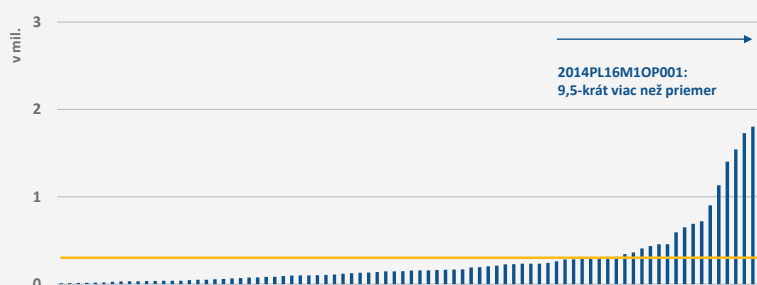
Prílohy

Príloha I – Analýza projektov v databáze

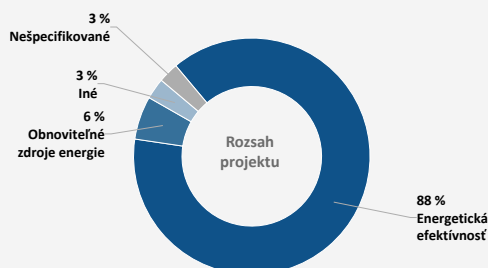
Vybrané finančné prostriedky EÚ podľa projektu

→ Priemerná výška vybraných finančných prostriedkov EÚ na projekt bola 300 000 EUR.

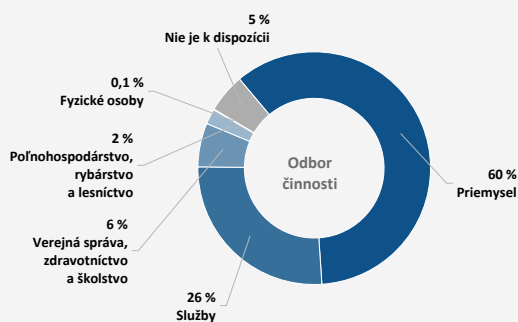
Vybrané finančné prostriedky EÚ podľa rozsahu projektu

→ Podľa našej databázy viac než 88 % vybraných finančných prostriedkov EÚ bolo vynaložených na projekty v oblasti energetickej efektívnosti.

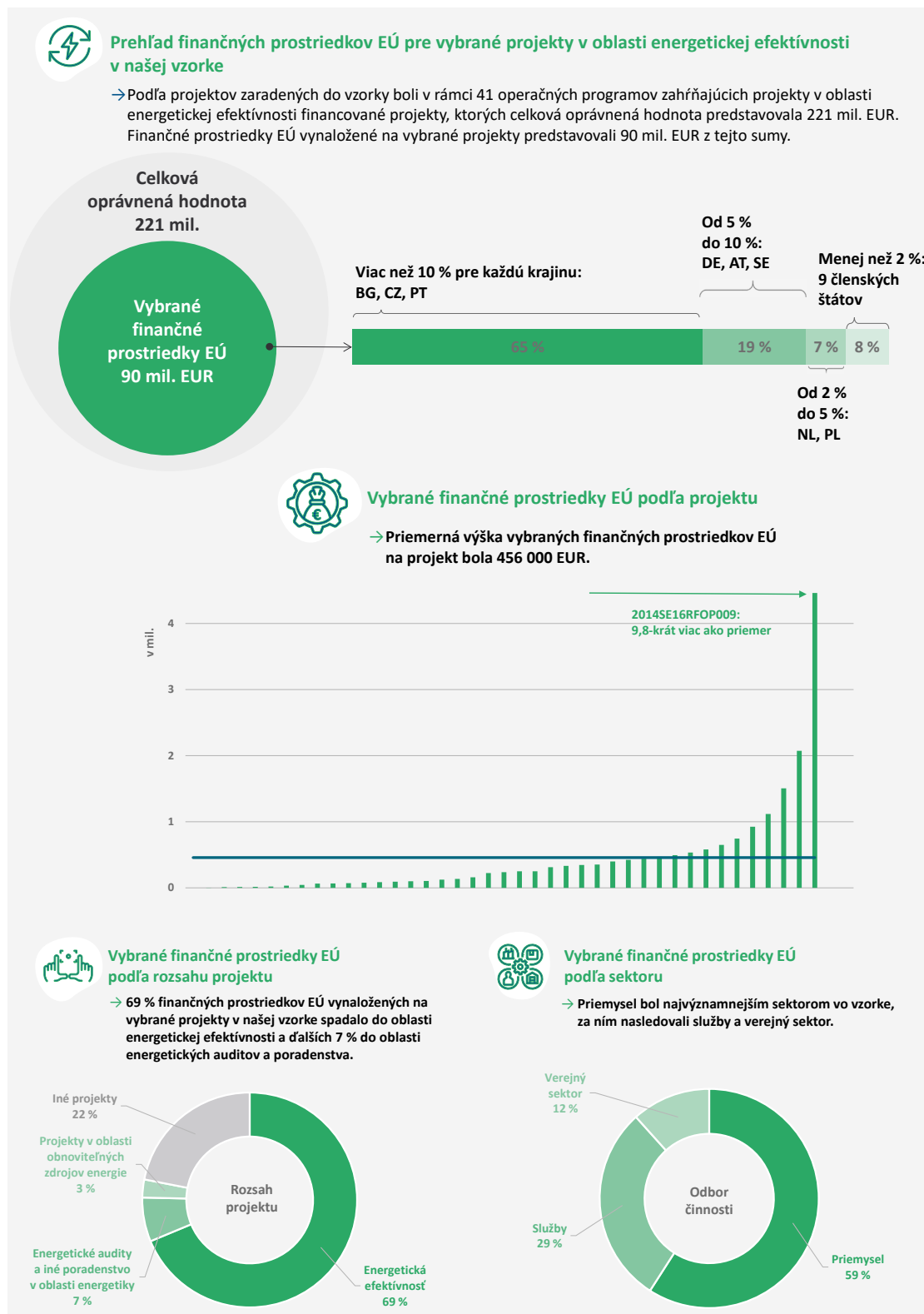
Vybrané finančné prostriedky EÚ podľa sektoru

→ Priemysel bol najvýznamnejším sektorom v databáze, za ním nasledovali služby a verejný sektor.

Zdroj: EDA na základe zoznamov projektov prijatých od riadiacich orgánov.

Príloha II – Charakteristiky vzorky

Zdroj: EDA na základe vybraných projektov.

Akronymy a skratky

CO₂: oxid uhličitý

DEEP: platforma na znižovanie rizík v oblasti energetickej efektívnosti

EFRR: Európsky fond regionálneho rozvoja

GR ENER: Generálne riaditeľstvo pre energetiku

GR REGIO: Generálne riaditeľstvo pre regionálnu a mestskú politiku

GWh: gigawatthodina

HDP: hrubý domáci produkt

KF: Kohézny fond

koe/\$2015p: kilogram ropného ekvivalentu v cenách za rok 2015 vyjadrená v USD

(M)(k)TOE: (v miliónoch) (v kilogramoch) ton ropného ekvivalentu

MSP: malé a stredné podniky

MWh: megawatthodina

NEEAP: národný akčný plán energetickej efektívnosti

OP: operačný program

PJ/GJ: penta/gigajoule

SFC: Komunikačný systém štrukturálnych fondov Európskej únie

ÚS: územná spolupráca

Glosár

ČLENSKÉ ŠTÁTY: 27 krajín, ktoré sú členmi Európskej únie v roku 2021.

DEEP: *De-Risking Energy Efficiency Platform*, iniciatíva s otvoreným zdrojovým kódom zameraná na zvýšenie investícií do energetickej efektívnosti v Európe prostredníctvom lepšej výmeny a transparentnej analýzy existujúcich projektov.

ENERGETICKÁ EFEKTÍVNOSŤ: pomer výstupu výkonnosti, služby, tovaru alebo energie k vstupu energie podľa smernice 2012/27/EÚ o energetickej efektívnosti.

ENERGETICKÁ NÁROČNOSŤ: pomer medzi hrubou domácou spotrebou energie (GIEC) a hrubým domácim produktom (HDP) vypočítaný za kalendárny rok.

ENERGETICKÁ PRODUKTIVITA: meradlo hospodárskeho prínosu, ktorý získavame z každej jednotky energie, ktorú spotrebujeme. Vypočíta sa vydelením celkovej hospodárskej produkcie (napr. HDP) množstvom spotrebovanej energie (napr. tony ropného ekvivalentu). Poskytuje obraz o stupni oddelenia využívania energie od rastu HDP.

ENERGETICKÝ AUDIT: v smernici o energetickej efektívnosti sa energetický audit vymedzuje ako systematický postup s cieľom získať primerané poznatky o existujúcej spotrebe energie, identifikovať a kvantifikovať nákladovo efektívne príležitosti na úsporu nákladov a energie a podávať správy o zisteniach.

KONEČNÁ SPOTREBA ENERGIE: znamená všetku energiu dodávanú priemyslu, doprave, domácnostiam, službám a poľnohospodárstvu. Nezahŕňa dodávky do odvetvia transformácie energetiky a samotné energetické odvetvia.

Modelovací nástroj PRIMES: PRIMES je model energetického systému EÚ, ktorý poskytuje strednodobé a dlhodobé prognózy od roku 2010 do roku 2030.

NÁKLADY NA ZABRÁNENIE EMISIÁM náklady na úsporu (zabránenie) jednej MWh spotreby energie (v eurách).

OPERAČNÝ PROGRAM: programový dokument, v ktorom sa podrobne uvádzajú investičné priority, konkrétne ciele, výsledky a ukazovatele výstupov a ktorým sa stanovuje systém riadenia a kontroly zavedený na zabezpečenie účinného a efektívneho vykonávania EFRR alebo KF.

RIADIACI ORGÁN: regionálne alebo vnútroštátne orgány, ktoré riadia operačné programy a nesú hlavnú zodpovednosť za účinné a efektívne vykonávanie EFRR alebo KF.

SPOTREBA PRIMÁRNYCH ZDROJOV ENERGIE: hrubá domáca spotreba okrem použitia na neenergetické účely.

ÚSPORY ENERGIE: množstvo usporenej energie určené meraním a/alebo odhadom spotreby pred a po vykonaní opatrenia na zvýšenie energetickej efektívnosti pri zabezpečení normalizácie vonkajších podmienok, ktoré ovplyvňujú spotrebu energie.

ZVÝŠENIE ENERGETICKEJ ÚČINNOSTI: zvýšenie energetickej účinnosti v dôsledku technologických, behaviorálnych a/alebo hospodárskych zmien.

Odpovede Komisie

<https://www.eca.europa.eu/sk/Pages/DocItem.aspx?did=60620>

Harmonogram

<https://www.eca.europa.eu/sk/Pages/DocItem.aspx?did=60620>

Audítorský tím

V osobitných správach EDA predkladajú výsledky jeho auditov, ktoré sa týkajú politik a programov EÚ alebo tém riadenia súvisiacich s konkrétnymi rozpočtovými oblasťami. EDA vyberá a navrhuje tieto audítorské úlohy tak, aby mali maximálny vplyv, pričom sa zohľadňujú riziká z hľadiska výkonnosti či zhody, výška súvisiacich príjmov alebo výdavkov, budúci vývoj a politický a verejný záujem.

Tento audit výkonnosti vykonala audítorská komora I Udržateľné využívanie prírodných zdrojov, ktorej predsedá člen EDA Samo Jereb. Audit viedol člen EDA Samo Jereb a podporu mu poskytla vedúca kabinetu Kathrine Henderson, atašé kabinetu Jerneja Vrabič, hlavný manažér Emmanuel Rauch, vedúca úlohy Oana Dumitrescu a audítori a audítorky Lorenzo Pirelli, Lucia Rosca, Asimina Petri, Malgorzata Frydel, Timo Lehtinen a Nicholas Edwards. Za grafické spracovanie zodpovedá Marika Meisenzahl.

Druhý rad zľava doprava: Lorenzo Pirelli, Lucia Rosca, Emmanuel Rauch, Malgorzata Frydel, Nicholas Edwards

Prvý rad zľava doprava: Asimina Petri, Timo Lehtinen, Oana Dumitrescu, Samo Jereb, Marika Meisenzahl

AUTORSKÉ PRÁVA

© Európska únia, 2022.

Politika týkajúca sa opakovaného použitia materiálov Európskeho dvora audítorov (EDA) je stanovená v [rozhodnutí Európskeho dvora audítorov č. 6/2019](#) o politike otvoreného prístupu a opakovanom použití dokumentov.

Pokiaľ sa nestanovuje inak (napr. v osobitnom upozornení o autorských právach), obsah materiálov EDA vo vlastníctve EÚ podlieha [licencii Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#). To znamená, že opakované použitie je povolené pod podmienkou, že sa náležite uvedie zdroj a označia prípadné zmeny. Používateľ nesmie skresliť pôvodný význam či myšlienku dokumentov. EDA nenesie zodpovednosť za žiadne dôsledky opakovaného použitia.

V prípade, že konkrétny materiál zobrazuje alebo opisuje identifikovateľné súkromné osoby, napr. na fotografiách zamestnancov EDA, alebo ak obsahuje prácu tretej strany, používateľ je povinný získať dodatočné povolenie. Ak je súhlas udelený, ruší sa ním uvedené všeobecné povolenie a jasne sa vymedzí každé prípadné obmedzenie týkajúce sa použitia.

V prípade použitia či šírenia obsahu materiálov, ktoré EÚ nevlastní, je potrebné žiadať povolenie priamo od držiteľov autorských práv.

Politika EDA týkajúca sa opakovaného použitia materiálov sa nevzťahuje na softvér ani dokumenty, ktoré podliehajú právam priemyselného vlastníctva, ako sú patenty, ochranné známky, zapísané dizajny, logá a názvy, a používateľovi sa na ne licencia neposkytuje.

V súbore webových sídiel inštitúcií Európskej únie v rámci domény europa.eu sa uvádzajú odkazy na sídla tretích strán. Keďže sú mimo kontroly EDA, odporúčame Vám, aby ste preskúmali ich politiky ochrany osobných údajov a autorských práv.

Použitie loga Európskeho dvora audítorov

Logo Európskeho dvora audítorov sa nesmie použiť bez predchádzajúceho súhlasu Európskeho dvora audítorov.

PDF	ISBN 978-92-847-7312-1	ISSN 1977-5776	doi:10.2865/385	QJ-AB-22-002-SK-N
HTML	ISBN 978-92-847-7293-3	ISSN 1977-5776	doi:10.2865/039127	QJ-AB-22-002-SK-Q

Energetická efektívnosť je nevyhnutná na dosiahnutie uhlíkovej neutrality EÚ do roku 2050. Analyzovali sme projekty energetickej účinnosti v podnikoch spolufinancovaných z fondov politiky súdržnosti. Zistili sme, že Komisia neposúdila potenciál úspor energie podnikov alebo potreby financovania a že v programoch sa neuvádza, ako fondy prispievajú k prioritám energetickej účinnosti. Z ukazovateľov ex post nie je možné tento príspevok posúdiť, odhadli sme ho však na 0,3 % úsilia, ktoré je potrebné dosiahnuť do roku 2030. Investície do energetickej efektívnosti boli celkovo efektívne. Použitím finančných ukazovateľov vo výberovom procese by sa predišlo určitej neefektívnosti a umožnil by sa lepší výber nástroja financovania. Odporučili sme Komisii, aby objasnila príspevok z fondov EÚ a overovala, či je výber nástroja financovania primeraný.

Osobitná správa EDA podľa článku 287 ods. 4 druhého pododseku ZFEÚ.

EURÓPSKY
DVOR
AUDÍTOROV

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie

EURÓPSKY DVOR AUDÍTOROV
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxemburg
LUXEMBURSKO

Tel. +352 4398-1

Otázky: eca.europa.eu/sk/Pages/ContactForm.aspx

Webová stránka: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditors